

א מאוד מאוד^ב צריך לזהר באיסור ריבית^ג בין מלוה לעני בין מלוה לעשיר^ד שכמה לאוין ואזהרות הזהיר הכתוב אפילו על הלוה^ה מה שאין כן בשאר דיני ממונות שאם אדם רוצה להניח לגזלו רשאי^ו וברבית מפני חומר העון הזהיר גם הלוה שנאמר^ז לא תשיך לאחריך כלומר לא תתן נשך לאחריך נשך כסף נשך אוכל נשך כל דבר אשר ישך אפילו עצים ואבנים^ח בין שהרבית היא ממין ההלוואה בין שהיא דבר אחר^ט ואפילו אין בה שוה פרוטה^י:

ב וכל המלוה ברבית כאלו כופר באלהי ישראל^{יב} וביציאת מצרים^{יג} ואינו קם בתחיית המתים^{יד} ואף בעולם הזה נכסיו מתמוטטים וכלים^{טו}:

ג ואסור להתעסק בין לזה ומלוה ברבית^{טז} וכל מי שהיה סרסור ביניהם או שסייע את אחד מהם או הורה^{יז} מקום ללות או להלוות הרי זה עובר משום לפני עור לא תתן מכשול^{יח} אם לא היה האיסור נעשה בלעדיו^{יט} ואם היה נעשה בלעדיו אסור מדברי סופרים^כ מפני שמחויק ידי עוברי עבירה^{כא}.

ומי שנעשה עד ביניהם או ערב^{כב} וכן הסופר^{כג} עובר בלא תעשה של תורה שנאמר^{כד} לא תשימון עליו נשך ואפילו היה מלוהו בלעדיו^{כה} (ואפילו אינו ערב אלא בעד הקרן בלבד אם לא היה מלוהו בלעדיו עובר משום ולפני עור וכו') ואם היה מלוהו בלעדיו אסור מדברי סופרים כמו שנתבאר):

לשינוי קמא (שכ"ה אפילו בנכרי לנכרי), שהוא עיקר דפ"ד הרמב"ן בראשית לז, יג (שכני נח מצווין גם על דינין, מלוה ולוה וכו') כענין דינים שנצטוו ישראל). וכ"מ ולח"ס סוף פ"ט מהלכות מלכים (שמכאיוס דעת הרמב"ן בזה, שהולק על הרמב"ם). ועיין בבית שמואל באהע"ז סוסיי [ה] ס"ק טז, שדעת רוב הפוסקים דלא כרבי חידקא מנהדין נג, רע"ב (שכן נח חייב גם על הסיוס). וראה גם רוקח הל' תשובה סי' מז. כל בו סי' סו, בשם מורא חמאים. כנסת הגדולה סי' קס הנה"ט אות ב. לקו"ש ח"ג ע' 1011 הערה 11. תורת מנחם התועודיות הל"ז ע' 181.

טו ב"מ ע"א, א (מתמוטטים ואינו עולין). מור וש"ע סי' קס ס"ב.

טז רמב"ם פ"ד הל"ב. ש"ך סי' קס ס"ק א.

יז רמב"ם שם. ש"ך שם.

יח ויקרא יט, יד. משנה עה, ב. וראה גם לעיל או"ח סי' קסג ס"ב. סי' שמו ס"ג. לקמן הל' הלוואה סי"ו.

יט ע, ע"א (אולי הכוונה למש"ש: משום דיתמי נינהו ספינא להו אימורא). תוס' עה, ב ד"ה ערב (בערב ועדים). להם משנה שם (בסרמור).

כ תוס' בשבת [ג], א ד"ה בבא.

כא משנה גיטין סא, א. וראה גם לעיל שם ושם. לקמן הל' גולה סכ"ג.

כב משנה עה, ב (עוברין בלא תעשה). אביי ב"מ עה, ב (משום לא תשימון). רמב"ם פ"ד הל"ב (לא תשימון). מור וש"ע סי' קס ס"א (עוברים).

כג משנה שם כחכמים: רמב"ם שם. ש"ך שם.

כד שמות כב, כד.

כה תוס' שם ד"ה ערב. רא"ש סי' פ.

א לכללות הל' רבית, ראה מ"מ וציונים. פרי עין חיים (שו"ע הרב הל' רבית עם מקורות ביאורים וציונים). מפתח לפי סדר סימני השו"ע – ראה גידיל תורה (ג). יג ע' נא. פרי עין חיים ע' קיב ואילך.

ב מור ולבוש סי' קס ס"א. והמעט נתבאר בב"ח כאן ובח"מ רס"י מ, ובפרישה שם. וראה ע"ז: לעיל או"ח קנה ס"א. סי' קנ ס"ג. ריש סדר הכנסת שבת. לקמן הל' אונאה סכ"מ.

ג טור וש"ע יו"ד ריש סי' קס.

ד מ"מ הל' מלוה ולוה פ"ד הל"ב. דרכי משה סי' קס ס"ק א. דמ"א שם ס"א.

ה משנה וגמרא עה, ב. מור וש"ע שם.

ו גמרא סא, א (שממעט זה אין לומדים גזל מרבית). רמב"ן דברים כג, א (שאלם אדם רוצה לזנוק בנכסיו רשאי). מור ולבוש שם (כנ"ל). וראה העו"ב תתפג ע' 72.

ז ברמב"ן וטור שם: מפני רגילות החמא. וראה לקו"ש ח"ז ע' 237.

ח דברים כג, ב. גמרא עה, ב.

ט תוס' סא, א ד"ה אם.

י מור ולבוש רס"י קסא (בין אוכל בכסף בין כסף באוכל). וראה פלפול התלמידים ז ע' כב.

יא מור שם סי' קסא בשם הרמ"ה. שו"ע שם ס"א. וראה פלפול התלמידים שם. פרי עין חיים ע' קלב. חקרי הלכות א לה, ב.

יב גמרא [ברייתא] ב"מ ע"א, א. מור וש"ע סי' קס ס"ב.

יג תורת כהנים בהר פרשה ת. רמב"ם פ"ד הל"ז (ראה מ"מ שם). טור וש"ע שם. וראה לקו"ש ח"ג ע' 1007 ואילך.

יד שמו"ר פל"א, ג. פרקי דרבי אליעזר ספ"ג. תוס' סוטה ה, א ד"ה כל. תוס' שם ב"מ ע, ע"ב ד"ה תשיך.

תורה^כ אפילו לא פסק לו בשעת הלואה אלא אחר כך כשבא לתבעו נותן לו^{כז} להרחיב לו הזמן^{כח} וכן אם תובעו חוב אחר שאינו מחמת הלואה ונותן לו להרחיב לו הזמן^{כט}. ואם הוא נוטל שכר על ידי מקח וממכר הרי זה אבק רבית^ל ואסור^{לא} מדברי סופרים^{לב}.

ואם עבר או טעה^{לד} ונטל אבק רבית צריך להחזירו^{לה} אם בא לצאת ידי שמים^{לו}:

ה' וכל רבית אפילו של דבריהם אין מתנה ומחילה מועלת בה להתירה שאפילו אומר הלוה אני נותנה במתנה אסור לזה ליתן^{לז} ולזה לקבל^מ שכל רבית שבעולם מחילה ומתנה היא^{מא} שהסוחרים ועובדי האדמה שצריכים תדיר ללות נותנים הרבית במתנה גמורה בלב שלם כדי שימצאו תמיד ללות^{מב} אבל התורה לא מחלה ואסרה מחילה ומתנה זו וכן חכמים אסרוהו ברבית של דבריהם^{מג}.

ואפילו נותן הרבית במתנה על מנת להחזיר אסור^{מד}.

ומכל מקום אם כבר נטל רבית מועלת מחילה^{מה} אפילו ברבית של תורה^{מו} שאין צריך להחזירה אפילו לצאת ידי שמים^{מי}:

ז' יש רבית במלאכה כגון לומר לחבירו עשה עמי מלאכה קלה ואני אעשה עמך מלאכה כבדה מזו^{מז} או עשה עמי יום קצר ואני אעשה עמך יום ארוך ממנו^{מח}.

וכן אסור לומר הלוני מנה על חדש ואני אלוך מנה על יותר מחדש או יותר ממנה על חדש^{מט}. ויש אומרים^{נא} שאפילו לומר הלוני מנה על חדש ואלוך מנה על חדש אחר הרי זו רבית גמורה של תורה שהלואה אינה דומה למלאכה שנוטלים עליה שכר ומה לי פורע במעות ומה לי פורע במלאכה כל שהיא שוה לראשונה מה שאין כן הלואה כל שנוטל שכר עליה אפילו בהלואה שוה לה^{נב} הרי זו רבית של תורה^{נא} אם פסק עמו כן בשעת

כו רב וחזן שם סג, ע"ב. מור ורמ"א סי' קסא ס"א.

כז לבוש שם ס"ב. וראה מור ורמ"א שם.

כח ראב"ד פ"ו ה"ג. מ"מ שם בשם הרמב"ן והרשב"א (סד, ב). טור ודעת הב' שבש"ע סי' קסו ס"ב. ש"ך שם ס"ק ח. (הסכמת רוב הפוסקים).

כט משא"כ כשכבר הריח לו הזמן. מור וש"ך שם ס"ק מ. ל רמ"א שם, ובסי' קעו ס"ו, וש"ז שם ס"ק ח. וכ"ה לקמן סי"ו, וריש סי"ח. וראה לקמן סי"ד, שאם כבר הריח לו הרי זה אבק רבית.

לא גמרא סא, ב. רמב"ם פ"ח ה"א. מור ורמ"א סי' קסא ס"א. וכדלקמן סי"ח ואילך.

לב משנה סה, א. מור וש"ע רס"י קעג.

לג ב"י שם. ש"ך שם ס"ק ד.

לד ראה פלפול התלמידים ז' ע' כב.

לה בהל' רבית שלפנינו נתבארנו רק הדינים שעל הלוח והמלוח, ולא דיני רבית קצוצה יוצאה בדינין.

לו נמוקי יוסף (לד, א) ד"ה ר' יוחנן, בשם הר"ן שם. ב"י סי' קסא ד"ה וזהו אבק, ממשמעות הרמב"ן במלחמות (ל, א), ורא"ש סי' יז (אבק רבית אין כאן ואף לצאת ידי שמים אינו חייב). שו"ע סי' קסא ס"ב. וראה לקמן ריש ס"ו, לענין רבית מאוחרת ומוקדמת (שאסור מד"ם ואינו אבק רבית).

לז ראה מ"מ וציונים.

לח רמב"ם (פ"ד ה"ג). ורא"ש (סי' ב) בשם הגאונים. מור וש"ע סי' קס ס"ה.

לט הגאונים שם. מור ולבוש ס"ה.

מ רא"ש שם.

מא רא"ש שם. מור וש"ך ס"ק ו.

מב ר"ן קידושין (כא, א) סד"ה והוא, בשם הרשב"א שם ממ, ב סד"ה הא דאמרינן, רמ"א סי' קס ס"ה. וראה גם רבא סג, סע"א. מור ורמ"א סי' קעד ס"ה. לקמן סוף סנ"ה.

מג רא"ש שם. מור וש"ע שם. וראה לקו"ש ח"ב ע' 116 ואילך.

מד לבוש שם. ש"ך ס"ק ז.

מה ראה מ"מ וציונים.

מו משנה ב"מ עה, רע"ב. מור וש"ע סי' קס ס"מ.

מז רש"י שם ד"ה כל ימי. וראה פלפול התלמידים ז' ע' כג.

מח בעל התרומות שער מו ח"ד סי' ג. מורדכי רמז שמ בשם תשובת מהר"ם מורנובורג. דעת הב' ברמ"א שם.

מט מורדכי שם בשם מצאתי. שו"ת הרא"ש כלל קח סי' מז. דעת הא' ברמ"א שם.

נ מורדכי שם. ש"ך ס"ק יד.

נא מורדכי שם (קצוצה).

ובשעת הפירעון לדברי הכל אסור לזה ליתן ^{עא} ולזה לקבל ^{עב} אפילו דבר מועט יותר מחובו

סב סח"ג מל"ת. קצא (סג, ב). מור סי קס. רמ"א ס"ו.

עא ראה מ"מ. וציונים.
עב ראה גם לקמן סי"ג.

ח וכל זה בהלואה אבל במקח וממכר מותר לדברי הכל טו אם נותן לו סחורה מעט יותר ממה שחייב לו טז ואפילו מתכוין בשביל שהמתין לו רק שאינו מפרש לו כן טז אלא נותנה לו בסתם מפני שאין הדבר ניכר שהוא בשביל שהמתין לו אלא נראה כאלו מויל לו הסחורה מעט וכל שאינו ניכר שהוא רבית לא גזרו במקח וממכר לדברי הכל אבל אם מוסיף לו הרבה שניכר שהוא בשביל שהמתין לו הרי זה כמפרש לו ואסור לקבלו הימנו טז:

טז וכל זה ברבית מוקדמת ומאוחרת אבל כל זמן שהלוה חייב למלוה טז לדברי הכל טז אסור ליתן לו או לעשות לו שום טובה בשביל ההלואה אפילו בסתם ואפילו דבר מועט טז.

ואפילו הוא דבר מצוה טז כגון ללמוד עם בן המלוה תורה שבכתב או אפילו תורה שבעל פה טז כל זמן שהאב היה פורע שכר למלמד אחר ואף על פי שאינו חייב מן הדין לשכור לו מלמד לתורה שבעל פה טז מכל מקום כיון שנהגו הכל לשכור וגם המלוה היה שוכר הרי זה מהנהגו במה שמלמד בנו חנם טז.

ואפילו לדבר דבור טוב בשביל ההלואה או בשביל הרחבת זמן אסור כגון להקדים לו שלום אם לא היה רגיל מתחלה להקדים לו טז ואין צריך לומר לקלוס בפניו טז או להודות ולהחזיק לו טובה טז או לברכו טז בפניו על שהלוהו או על שהרחיב לו זמן טז שנאמר טז נשך כל דבר אשר ישך אפילו דבור אסור. ואם צריך לבקש ממנו שילוהו או שירחיב לו זמן יבקש בדברי תחנונים בלבד ולא בדברי שבח וקילוס או חניפות דברים אחרים טז:

י וכן המלוה מוזהר על רבית דברים כגון שלא יאמר לו הודיעני אם יבא פלוני ממקום פלוני טז אף על פי שאינו ממריחו אלא באמירה לבדה אם לא היה רגיל עמו בזה

עג כדלעיל ס"א.

עד רא"ש ס' טז ב"י ד"ה ואפילו (שבהלואה כולים מודים בוה). מור ושו"ע ס' קס ס"ד.

עה ראה ישמח חיים ס"ק ז אות ה. ס"ק יג אות א עז שגם האוסרים לעיל ס"ז מודים כאן, משא"כ לדעת המתירים לעיל שם דינם שוה.

עז רב אשי ב"מ עג, ע"ב (אחולי הוא דקמחלי גבך). ב"י ד"ה ואפילו, בשם תלמידי הרשב"א שם, ונמוקי יוסף (מוד, רע"א) בשם התוס'. רמ"א ס' קס ס"ד.

עה תלמידי הרשב"א שם. ש"ך ס"ק ה.

עט גלמוד מנ"ש המור ושו"ע רס"י קעג.

פ ראה תוס' עג, ב ד"ה ושפכי.

פא שגם היש מתירין דלעיל ס"ז מודים כאן, משא"כ לדעת האוסרים לעיל שם דינם שוה, כדלקמן ס"א.

פב תוס' סד, ע"ב ד"ה אבל (דקיי"ל כלישנא קמא דאפילו הלוחו אסור, ולא הותר אלא ברגיל, כדלקמן ס"א).

רא"ש ס"ז. מור ושו"ע ס' קס ס"ז.

פג שיש מתירין בוה (רמ"א ס' קעב ס"א) כשהרבית היא המצוה (לעיל או"ח ס' רמב ק"א ס"ק ה), מ"מ קיי"ל שלא להתיר לצורך מצוה אלא ברבית של דבריהם (לעיל שם בפנים ס"מ).

פד בעל התרומות שער מו ח"ג ס"ב. (ולא רק עם המלוה עצמו, כמבואר ברמב"ם פ"ה ה"ב. ראה לקמן ס"א).

שוע"ש שם ס"י. וראה העו"ב התפכ ע' 116.

פה כרבי יוחנן נדרים לו, א (שתורה שבע"פ אסור ללמד בשכר). רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ז. שו"ע ס' רמז ס"ה.

וראה לקמן הל' ת"ת קו"א ס"ק א וסוף ס"ק ג (שביניהם לא היו נוטלים שכר על משנה ונגמרא, רק האידנא). ובפנים שם פ"א ה"ב (המעם שמותר לדין) וד"ד (שאם אינו מוצא בחנם כופין את האב לשכור כו'). מ"מ וציונים. פלפול התלמידים ז ע' כד.

פו ב"י ד"ה וכתב הרמב"ם. ש"ך ס' קס ס"ק מז.

פז ברייתא עה, ע"ב. מור ושו"ע ס' קס ס"א.

פח רמב"ם פ"ה ה"ב.

פט ב"י ד"ה ואפילו.

צ תוס' קידושין ח, ב ד"ה צדקה.

צא כדלעיל ס"ד.

צב דברים כג, כ. ברייתא שם.

צג ראה רפידתו זהב ס' קס ס"ב אות ו אות מ. ברית יתורה פ"א הערה סה.

צד חשנה עה, ב. לגירסת הרי"ף שלפנינו (מת, א) דע אם בא (דקאי על המלוה). מור ושו"ע ס' קס ס"ב.

[מ"ז] וכן אסור לכל אדם להקדים שכר המלאכה לאומן כדי שיעשה לו בזול ^{קכז} מפני שנראה כמלוח לו היום כדי שיוויל לו בשכרו ^{קכח} שבין שהאומן יכול לחזור בו מן הדין שלא לעשות כלל המלאכה לבעל הבית והמעות שקבל ממנו הן חוב עליו ^{קכט} הרי

קלט ראה מור וש"ע חו"מ סי' שלג ס"ג.

רמ"א סי' קסו ס"ג.

אבל ביום שעושה בו מותר להקדים לו כדי שיעשה בזול אם מתחיל במלאכה מיד ^{קמב} אף על פי שגומרה בסוף היום או לסוף כמה ימים ^{קמג} ואפילו הוא שכיר שנה ושכירות אינה משתלמת אלא לבסוף וזה הקדים לו כדי שיוויל לו בשכרו אין בזה משום רבית כלל שהרי רבית אינה אלא שכר המתנת חוב ^{קמד} אבל שכר הקדמת פריעות החוב מותר להשתכר ^{קמה} אלא שאם אינו עושה מיד שקיבל המעות נעשה חוב עליו ונראה כאלו הלוחו ומה שמוויל לו בשכר המלאכה נראה כאלו הוא בשכר המתנת חוב ההלואה מה שאין כן כשמתחיל במלאכה מיד ניכר הדבר שהיא הקדמת השכירות ולא נראית כהלואה ^{קמו} בין שהוא שכור לזמן בין שהוא קבלן:

מז כמה דברים אמורים בשכירות אדם אבל בשכירות בית ^{קמז} (או בהמה או כלים) אם מקנה לו לזמן שכירותו מיד שקבל ממנו המעות באחד מדרכי ההקנאה שהשכירות נקנית בהם שלא יוכל אחד מהם לחזור בו מן הדין (כגון בית בחזקה ^{קמח} ובהמה וכלים במשיכה ^{קמט}) אף על פי שאינו מתחיל להשתמש בה עד לאחר זמן ^{קנ} אין הקדמת המעות נראית כהלואה אלא הקדמת פריעת שכירות הוא ואין בה משום רבית כלל מה שמוויל לו השכירות בשביל הקדמתה קודם זמן חיובה שהיא לבסוף ^{קנא}.

ולא עוד אלא שמותר להרבות בשכירות דהיינו לומר לו אם אתה פורע לי השכירות עכשיו הרי לך בעשרה סלעים ואם לבסוף או לאחר זמן מה הרי לך ב"ב סלעים ^{קנב} שביון ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף הרי הסכום שיפרע לו לבסוף זהו שיוויה של שכירות וכשיפרע לו עכשיו מוויל הוא לו בשביל הקדמתה ^{קנג}.

והוא שיאמר לו כן קודם שיקנה השכירות באחד מדרכי ההקנאה אבל אם כבר קנה באחד מדרכי ההקנאה על מנת שיפרע לו עכשיו עשרה סלעים אסור להרבות בשכרו ולומר אם תתן לי לבסוף או לאחר זמן מה או מידי חדש בחדשו הרי לך ב"ב סלע סלע לחודש ^{קנד} שביון שכבר הקנה בענין שמן הדין אין אחד מהם יכול לחזור בו שלא לפרוע מעכשיו נעשה פירעון זה חוב עליו וכשמוסיף לו בשביל שימתין לו הרי זו רבית גמורה ואפשר שאסור מן התורה אף שהיא בדרך שכירות שמוסיף לו שכירות יותר ^{קנה}:

יז וכן אסור להרבות בגדונית חתנים אחר שנעשה חוב על אבי הכלה דהיינו אחר כתיבת התנאים שנתחייב בקנס אם לא ישלם הנדן אסור לו ליתן ריוח אם לא ישלם לזמן

ד. ט"ז סוס"י קעו. נקודות הכסף שם.
קמח ראה חו"מ סי' קצ"א וסי' קצב. וראה מנחת איש ע' סו.
קמט ראה חו"מ סי' קצוה.
קנ מ"מ שם. דרכי משה שם. מ"ז שם.
קנא ראה מור וש"ע סי' קעג ס"ג. רפידתו זהב סי' קעו ס"ו ס"ק ב אות ב. וראה גם לקמן ס"ג וסנ"ח.
קנב משנה ב"מ סה, א (ואם של חדש בחדש). מור וש"ע סי' קעו ס"ו. לבוש שם ס"ו (או בסוף השנה).
קנג גמרא שם. מ"ז וש"ך שם ס"ק ז.
קנד ב"י ד"ה מותר להרבות, בשם תלמידי הרשב"א. רמ"א סוס"י קעו ס"ו.
קנה ב"י שם. ט"ז שם ס"ק ח.

קמ רשב"א בשם מורי בעליות דרבנו יונה שם ד"ה אמר רבא. הובא במ"מ פ"ז הי"ב. דרכי משה שם ס"ק ד.
מ"ז שם ס"ק ז. נקודות הכסף שם.
קמא ראה מור וש"ע חו"מ שם ס"ד. לקמן הל' שאלה סכ"א.
קמב ברייתא שם פז, א. מור וש"ע שם.
קמג רש"י שם ד"ה אבל אם. מור וש"ע שם.
קמד בדלעיל ס"ד.
קמה ב"מ סה, ע"א (לענין שכירות בית, דלקמן סמ"ז). לבוש שם.
קמו לבוש שם.
קמז מ"מ פ"ז הי"ב, בשם רשב"א, בשם מורי בעליות דרבנו יונה שם ד"ה אמר רבא. דרכי משה שם ס"ק

ידן וכן במכר אחר שנעמד וקנאו הלוקח באחד מדרכי ההקנאה על מנת לשלם לו כך וכך לאלתר אסור להרבות על המקח ולומר אם תוסיף על המקח ארויח לך הזמן והרבית גמורה של תורה היא קט"ז.

ואפילו אם אינו מפרש לו בן אלא מוכר לו בסתם ב"ב לזמן פלוני רק שעבשיו אין המקח שוה י"ב ולא היה הלוקח נותן י"ב אלא בשביל שממתין לו לזמן פלוני הרי זה אבק רבית ^{קטז}. ואפילו אם המוכר עשיר ואינו צריך למעות והמקח היא סחורה שאינה נפסדת אם היה משהה לזמן פלוני ולאותו זמן תתיקר בוודאי ותשוה י"ב ונמצא שאין ריוח כלל למוכר במכירה זו שמוכר בהקפה אין הולכין אחר המוכר להקל אלא אחר הלוקח להחמיר שהלוקח אם היה נותן דמים עבשיו היה לוקח בפחות מ"ב כמו שהוא שוה עבשיו נמצא שהוא מוסיף בעד המתנת המעות ^{קטז};

לפיכך צריך המוכר לשלם לו שכר עמלו ומזונו ^{קע} ושאר התצאת הדרך ^{קעא} עד שתמכר סחורתו באותה העיר שאם לא ישלם לו נמצא שטרה במכירת סחורתו של זה בשביל שילוחו המעות שיטול בעדה. ויש אומרים ^{קעב} שאינו צריך לשלם לו שכר עמלו ומזונו

קנו ב"י מוסי' קסא, בשם שו"ת ריב"ש סי' תקכ, בשם שו"ת הרשב"א ח"א סי' תתקפמ. רמ"א סי' קעו ס"ז.
קנז רמ"א שם. מ"ז שם. לבוש מוסי' קסא. וכדלעיל ס"ד.
קנח זכ"ה לעיל ס"ד.
קנט משנה סה, א (אסור). רמב"ם פ"ח ה"א (אבק רבית).
טור שורש ע"ד סעי' קעג. ב"י וש"ך שם ס"ק ד (כיון שאינו אלא דרך מכר).
קס משמעות הגמרא שם (לענין שכירות: מושוה הוא דהכי שויא כו', ומו"מ במכר אסור). וכ"ח ברמב"ם רפ"ח ע"י"ש (ה"ב, בלקוח בשוויי שראי לומר חן י"ל בפחות כו', ומו"מ בהתנה ממחלה אסור. ראה ב"י סי' קעג ד"ה בר"א. שו"ע ורמ"א שם ס"ג. מ"מ וציונים. גידול תורה ויית' ז' ע' 77) ודו"ק. וכ"כ רמב"ן במזמנות (לו, רע"ב) בהדיא.

והוא חלוקה לפי צורך שכל צד יקבל את חלקו. ומכל מקום הוצאת הדרך שעל הסחורה לדברי הכל צריך לחשב בדמי הסחורה עצמה כשמשחשבו לו יוקרה שבקיר האחרת^{קעט}.

(ולסברא הראשונה הוא הדין אם אינו מוכר לו ביוקר כלל אלא שזה ביקש ממנו מעות ללות ואמר לו אין לי מעות אלא יש לי חפץ שאני צריך למכרו טול והוליכו למקום שתוכל למכרו ומכרהו ולזה לך המעות עד זמן פלוני צריך ליתן לו שכר עמלו בשלימות שלא יהא טורח בשביל ההלוואה אף על פי שטורח בשביל עצמו כיון שמגיע מזה הנאה למלוא שהיה חפץ למכור החפץ והיה צריך לטרוח בעצמו במכירתו^{קעט}. ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר המיקל^{קעט} ודי בדבר מועט ככל ענין):

ב במה דברים אמורים שצריך שתהיה הסחורה באחריות המוכר עד שתמכר באותה העיר וגם צריך ליתן לו שכר עמלו ומוזנו כשמוכר לו עכשיו מכירה חלוטה שלא להחזירה עוד בעיניה רק דמיה וגם לא הניח מקום ללוקח שיוכל להריות במכירת הסחורה איזה ריוח כגון שהעלה לו בדמיה כפי כל מה שאפשר ליטול בעדה באותה העיר ואין לו ללוקח הנאה במכירה זו רק מה שילוח לו המעות לעשות בהן צרכיו עד זמן פרעון. אבל אם אמר לו הרי היא לך בכך וכך וכל מה שתטול בעדה יותר מסך זה הוא שלך ואם לא תוכל למכרה ביותר מסך זה הרי אם תרצה להחזירה לי אקבלנה ממך שנמצאת עכשיו כשמוכרה לו במקום שהיא בזול עדיין אינה מכירה חלוטה ביד הלוקח וגם כשימכרה אפשר שיהיה לו ריוח במכירה זו הרי זה מותר לקבל עליו האחריות של הסחורה עד שתמכר וגם אין צריך ליתן לו שכר עמלו ומוזנו כלל כי המוכר מניח לו ריוח זה בעד עמלו ומוזנו ואף שאחריותה עליו אינה כשלו שיהיה בה משום רבית מה שישלם לו בעדה לאחר זמן יותר ממה שהיא שזה עכשיו כאן בעיר זו הואיל ולא היתה מכירה חלוטה כשלקחה ממנו בעיר זו הרי זה כשמוכרה בעיר אחרת ביוקר כאלו מוכר סחורה של המוכר^{קעט}. והוא הדין אם אינו מוליכה לעיר אחרת אלא מוכרה בעיר זו לאחר זמן בעת שמתיקרת סחורה זו^{קעט}.

אבל אם אינו מוכרה ביוקר כפי מה שמכר לו המוכר אלא בפחות כדי למהר לעשות צרכיו במעות אסור בכל ענין^{קעט}:

בא וכל זה שאסור למכור סחורה בהקפה ביותר משווה עכשיו בעיר זו אינה אלא בסחורה שיש לה שער ידוע^{קעט} וקצוב כגון תבואה לאחר שיצא השער^{קעט} בשוק של עיירות שהוא קבוע^{קעט} ונמשך זמן רב ואינו משתנה^{קעט} וזה מכר בהקפה ביותר ממה

קעג כדלקמן ס"ח (בהיתר עיסקא), וש"נ.

קעד ראה תוס' שם.

קעה תוס' שם בשם ר"ח (אף במקום שאינו צריך לתת שכר עמלו).

קעז מ"ז שם (שהוכיח מזה להחזיר גם בדין הא').

קעז ע"ז ז, א.

קעה רמב"ם פ"ח ה"ג (דין הב'). מור וש"ע ס' קעג ס"ד. עיין ט"ז ס"ק ב (שהתיר אף שמכרה בפחות, דלקמן בסוף הסעיף).

קעט שבוה מיירי ברמב"ם ומור וש"ע שם.

קפ ראה מנחת איש ע' שח הערה 22.

קפא תוס' סג, ב ד"ה ואמר. רא"ש ס' כב. מור וש"ע ס' קעג ס"א.

קפב תוס' שם.

קפג תוס' סה, ב ד"ה והלכתא (כשהשער קבוע). וראה לקמן סכ"ו (שאין השער קבוע אלא בשוק של כרכים שהן עיירות גדולות ולא בשוק שבעיירות קטנות), וש"נ.

קפד שו"ת הרשב"א ח"ג ס' רב (שער קצוב זמן ארוך כו') אבל אם השער משתנה תדיר כו'). הובא בב"ד ד"ה כתב הרשב"א.

הוא מקושר ל... ככל הנראה, המילה "קצ" היא צורה של "קצו" או "קצוה" (לפי חזקוני). אבל דבר שאין לו שער ידוע בשוק^{קצט} ולא שומתו ידוע^{קצט} לכל כגון פרה ומלית^{קצ} וכיוצא בהן וכן תבואה עד שלא יצא השער שיש מוכר בזול ויש ביוקר ויש אומרים^{קצא} אפילו יצא אלא שלא נקבע ועתים שמוכרים בזול ועתים שמוכרים ביוקר שמשנתה השער תדיר מותר למכור בהקפה ביותר מכמות ששוה עכשיו^{קצב}. ובלבד שלא יאמר לו בפירוש אם אתה פורע לי עכשיו הרי לך ב' דינרים ואם לזמן פלוני ביותר מ' קצג אף על פי שהאמת הוא כן. שכיון שהרבית הבאה על ידי מקה וממכר אינה אסורה אלא מדברי סופרים^{קצד} לא אסרו בענין שאינו ניכר לכל שרבית היא^{קצה} כגון זה שמוכר ביוקר דבר שאין שומתו ידועה לכל.

והוא שמעלהו מעט בענין שאין ניכר לכל אבל אם מעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלהו הרי זה כמפרש ואסור^{קצו}.

כמה דברים אמורים במטלטלין אבל בקרקעות כיון שאין אונאה לקרקעות^{קצז} מותר למכרן בהקפה בהרבה יותר מדמיהם^{קצח}. רק שלא יפרש לו אם תפרע לי עכשיו הרי לך בפחות^{קצט}. וכן בכל דבר שאין לו קצבה ואונאה^ק:

כב וכל זה כשקוצץ עמו סכום המקח כך וכך כשיפרע לו לזמן פלוני אבל אם אינו קוצץ לו סכום אלא מוכר לו בעת הזול שיפרעהו לזמן פלוני בעד דבר זה כפי השער שיהיה לדבר זה בעת ההיא בין שיהיה ביוקר בין שיהיה בזול ובעת ההיא רגיל להיות דבר זה ביוקר כגון יין שרגיל להיות ביוקר אחר הפסח^{קכ} והוא מוכרו לו בעת הבציר שהוא בזול שיפרע לו אחר הפסח בעד כל חבית כפי השער שיהיה אחר הפסח לכל חבית יין יש מי שמתיר^{קכא} אף על פי שהוא דבר שיש לו שער ידוע^{קכב} וכבר נקבע השער בזול הואיל ואינו קוצץ עמו שיפרע לו יותר משער של עכשיו ואפשר שלא יתייקר כלל ויש אוסרין^{קכג} הואיל ודרכו להתייקר ויש לחוש לדבריהם.

ואם אינו נוטל ממנו היין עכשיו בעת הבציר אלא אחר כך לאחר שנתייקר לדברי הכל מותר^{קכד} למכור לו בעת הבציר על מנת לשלם לזמן פלוני בעד כל חבית כפי השער שיהיה

קצח רמב"ן במדחמות (לו, ב). ומ"מ פ"ח ה"א. ובעל התרומות שער מו ח"ד סי' כג, בשם תשובת הרי"ף. ש"ך ס"ק ב.
קצט משנה סה, א (בשדה). רמב"ן שם. בעל התרומות שם. ש"ך שם.
ק בעל התרומות שם. ש"ך שם.
קא שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רכ. הובא בב"י ד"ה כתב הרשב"א.
קב מרשא דרב נחמן סה, ב לפירוש ב"י ד"ה כתב בעל התרומות, בשם בעל התרומות ח"ד סי' ל, בשם ר"ח (אלא שכשאמר אם מעכשיו כ' לא קי"ל כוונתה). ש"ך ס"ק ג.
קג ש"ך שם.
קד ממשמעות דמ"א סי"ד (שלא התיר אלא כשאנו נוטל עכשיו, וכדלקמן).
קה מרשא דרב נחמן סה, ב לפירוש הרמב"ן במדחמות (לו, א) בשם הגאונים (הרי הוא לך בתשיר), וכמ"ש שם בשם אדרים אמרו, שכשלא אמר אם מעכשיו כ' קי"ל כוונתה. הגהות מרדכי רמז תלד, בשם רב. האי. רמ"א סי"ד.

קפה כ"י שם ד"ה אפילו אם.
קפו תוס' שם סג, ב (דלא שרי אלא כשאין שומתו ידוע). מור ושו"ע שם. וראה לקמן סכ"ה (לענין מקדים מעות כו'). ברית יהודה פכ"ב הערה ד.
קפז מור ושו"ע שם.
קפח רא"ש שם. מור ושו"ע שם.
קפט תוס' שם. מור ושו"ע שם.
קצ תוס' ורא"ש שם.
קצא שו"ת הרשב"א שם. וראה לקמן סכ"ו (ב' דעות, לענין מקדים מעות כו'). מ"מ וציונים (ד"ה בשוק של עירות).
קצב מרשא דרב נחמן סה, ע"א. לפירוש התוס' ורא"ש שם. וכדעתם (סה, ב ד"ה והלכתא) דקו"ל כוונתה.
קצג גמרא שם. מור ושו"ע שם. וכדלעיל ס"ח.
קצד כדלעיל ס"ד.
קצה נמוקי יוסף (לו, א) ד"ה מרשא, בשם הרשב"א. מ"מ פ"ח ה"א.
קצו מור ושו"ע סי' קעג ס"א. עיין ש"ך ס"ק ה.
קצז משנה נו, א.

במקרה זה אין צורך להחליט על חלוקת המכור. ואם המכור הוא חוב, לא נחייב לשלם דמיו למוכר כל זמן שהיון ברשות המוכר ואין כאן ריוח המתנת חוב. וכן כיוצא בזה בשאר כל הסחורות:

בג וכשם שאסור למכור סחורה בהקפה ביותר משווייה עכשיו^{יח} אם נמלה עכשיו מרשות המוכר^{יט} כך אסור לקנותם בפחות משווייה עכשיו בשביל שמקדים המעות קודם שימלנה^{יז} לפי שהמעות נעשו חוב על המוכר ליתן בעדם סחורה ובשביל שהלוקח ממתין לו החוב הוא מוכר לו בזול^{יב} והרי זה אבק רבית^{יב}.

במה דברים אמורים כשאין לו למוכר סחורה זו כולה בעת שמקבל המעות אבל אם יש לו^{יג} כולה^{יד} אפילו היתה מופקדת ביד אחרים^{טו} בעיר אחרת^{טז} מותר לפי שעשאו חכמים נתינת המעות^{יז} כאלו הוא קנין גמור להיתר רבית של דבריהם^{יח} להקנות הסחורה ללוקח מיד בכל מקום שהיא ואין כאן המתנת חוב.

ואם המוכר נתן מעות על סחורה זו לאחרים שיש להם אין זה מועיל להתיר לו למכרה בזול בשביל הקדמת המעות^{יט} הואיל ועדיין לא גבאה מהם אינה נחשבת כשלו שיוכל להקנותם ללוקח מיד^כ.

ונאמן המוכר לומר שיש לו^{כא} סחורה זו בעיר אחרת אלא אם כן ידוע שאין לו או שהוא בחזקת שאין לו שאז אין הודאתו לשקר מועלת^{כב}:

כד וכל זה למכור בזול סתם אבל אסור לפרש ולומר אם תתן לי המעות עכשיו אתן לך בפחות ואם תתן לאחר זמן אתן ביותר^{כג} שזה כאומר שבשביל המתנת הסחורה אחר קבלת המעות מוזיל לוי^{כד}:

כה וכל שאין למוכר סחורה זו כולה^{כה} בעת שמקבל המעות אפילו בשויה אינו רשאי למכור שיעמיד לו לאחר זמן בשער של עכשיו אלא אם כן היא סחורה שיש לה עכשיו שער^{כו} ידוע וקצוב בשוק^{כז} שהכל מוכרים בשער אחד מפני שהיא מצויה הרכה

ס"ק י. וראה גם לקמן סמ"א.
ריט גמרא שם. רש"י שם ד"ה דאית ליה אשראי. מור וש"ע שם ס"א.
רב גמרא שם. רמב"ם פ"ט ה"ו. לבוש שם ס"א.
רבא הגהות מרדכי רמז תלכ. דמ"א שם ס"א, ובס"י קסג ס"א, וכ"ה לקמן סוף ס"ל (לענין סאה בסאה).
רבב מ"ז ס"י קעג ס"ק ט. ונתבאר לקמן סמ"א.
רבג טור ס"י קעג בשם רבנו ישעי' דמ"א שם ס"א. וראה גם דרכי משה שם ס"ק ב, בשם הגהות מרדכי רמז תלד, בשם רב האי. וכדלעיל ס"ח (שזה מותר רק בשכירות כדלעיל סמ"א, מטעם האמור לעיל סמ"ו).
רבד שאף שאין לאסור מטעם שהמעות נעשו חוב (כדלעיל ס"ג), שהרי כשיש לו נעשה הקנין מיד, ואף שאין לאסור מטעם הקדמת הפרעון (כדלעיל סמ"ו), מ"מ יש לאסור מטעם שהמוכר לוח הסחורה מחלוקת ובשביל המתנת החוב לו.
רבה כדלעיל ס"ג.
רבז משנה ע"ב, ע"ב. מור וש"ע ס"י קעה ס"א. ש"ך ס"י קעג ס"ק י.
רבז גמרא סג, רע"ב. ויתבאר לקמן סמ"א. וראה גם לקמן ס"ל (לענין סאה בסאה).

זו ראה פרי עץ חיים.
ריז דרכי משה ס"ק ב (שמיירי הוקא כשהאחריות על הלוקח, משא"כ כשהאחריות אל המוכר מותר אפילו אומר אם נעכשיו כ"י, אלא שבוז לא קיי"ל כן לקמן סכ"ד).
ריח מור ולבוש ס"י קעג ס"א.
ריט כדלעיל סכ"ב (שאם אינו נמלה עכשיו יש אופנים שמוותר).
ריי רב נחמן סג, ע"ב. מור וש"ע ס"י קעג ס"א.
ריא לבוש שם.
ריב כדלעיל ס"ד, וש"נ.
ריג גמרא שם. מור וש"ע שם. עוד בענין הקדים מעות ויש לו, ראה לקמן סל"ד.
ריד ש"ע שם ס"א. מ"ז שם ס"ק מ, וש"ך שם ס"ק מו, בשם כמה פוסקים. וכ"ה לקמן סכ"ה וסכ"ו. ולענין סאה בסאה, ראה לקמן ס"ל.
ריטו ש"ך שם ס"ק יח. וכדלקמן ס"ל (בסאה בסאה).
ריטז רש"י שם ד"ה איתנהו. וכדלקמן סוף ס"ל (שמועיל במכירה ולא בהלוואה).
ריז משא"כ כשאומר לו אתן לך בחובך, ראה לקמן סכ"ז שמוותר (בשויה) אפילו אין לה שער.
ריח שו"ת הריב"ש ס"י שו. ב"י שם ד"ה וכשם. ט"ז שם

המוכרים מוכרים בשער אחד אבל סחורה שאין לה עכשיו שער קצוב יש מוכר בפחות ויש ביותר אסור להקדים מעות על סחורה זו אפילו בשויה עכשיו כי שמא תתייקר אחר כך והוא יטול כשער הזול של עכשיו בשביל המתנת חוב המעות שהקדים לו^{רנב} שנעשו עליו כהלואה הואיל ולא היתה לו הסחורה והרי זה אבק רבית^{רנז} מה שאין כן כשיש לה שער (אין ריוח ללוקח בהקדמת המעות למוכר שהרי היה מוצא לקנותם במעותיו מאנשים אחרים בשער הזה^{רנד}) שהרי היא מצויה הרבה והיה המוכר יכול לקנותה מאחר^{רנה} בשער הזה במעות אלו שמקבל עתה הרי זה כאילו^{רנו} קנאה^{רנז} שהקילו בזה הואיל והיא מצויה הרבה. ולכן^{רנח} אם מנהג העיר שהלוקח נותן שכר הסרסור צריך שיתן גם זה הלוקח שמקדים מעותיו כדי שלא ירויח כלום בהקדמת מעותיו^{רנט} ואם הם פירות שדרבן להתחסר מאכילת עכברים צריך לקבל עליו החסרונות שראויים להתחסר לפי המדה ולפי הזמן שהוא מנתנת המעות עד קבלת הפירות^{רנז} ואין צריך לומר שאסור לקנות בפחות משער של עכשיו כל שאין למוכר^{רנא} כל הפירות^{רנב};

כז והשער צריך שיהיה קבוע^{רנא} ונמשך זמן ארוך כגון שער של שוק של כרכים^{רנב} שהם עיירות גדולות^{רנח} שהשוק שבהן הוא רב וגדול והשער שנקבע בו אינו משתנה לזמן מועט כל כך ויש מתידין^{רנז} אפילו אינו קבוע כגון שער של עיירות קטנות שאין רבים מוליכין להן תדיר כמו לכרכים ולפיכך השער שבשוק משתנה בהן תדיר לזמן מועט^{רנח} ויש לסמוך על דבריהם להקל בדברי סופרים^{רנח}.

ועיירות קטנות שאין בהן שער בשוק והן סמוכות לעיר שיש בה שער בשוק סמוכות על השער שיצא באותה העיר^{רנח} והוא שהן מסתפקות (סחורה זו) מאותה העיר^{רנז};
כז וכל זה כשנתן לו מעות עכשיו בשעה שהיה שער הזול אבל אם היה המוכר חייב לו מכבר ובא לתבעו ואמר לו המוכר אתן לך בחובך פירות או סחורה אחרת כשער

רלט גמרא שם. טור וש"ע שם ס"ה.
רמ דא"ש ס' מ. טור וש"ע ס' קעה שם. מ"ז שם ס"ק ו. ש"ך שם ס"ק מ. וכמבאר בחו"מ ס' רצב.
רמא רב נחמן סג, ב. ש"ך ס' קס"א ס"ק ד.
רמב כדלעיל ס"ג.
רמג גמרא עב, ב (לדעת רבי יוחנן שם). ר"ף (מג, א. שפסק כרבי יוחנן). רמב"ם פ"ט ה"ד.
רמד רא"ש ס' מ, לדעת רבי יוחנן עב, ע"ב. ב"י רס"י קעה. רמב"ם שם (מדינה). שו"ע שם ס"א.
רמה מ"ז ס"ק א.
רמו תוס' סג, ב ד"ה ופוסקין, ורא"ש ס' ז, אדיבא דרבא סג, ע"ב לדעת רבי ינאי.
רמז גמרא עב, ב (דלא קביעי תרעיייהו). רא"ש ס' מ. וראה לעיל ס"א (לענין מוכר בהקפה ביותר משויה).
רמח רמ"א ס' קעה ס"א.
רמט ירושלמי ה"ז. וחשמונות הגמרא דידן סג, ע"ב (הא חימי בהיני ושילי). הנהות מרדכי רמז תלט (פה, ב). ש"ך ס"ק ב.
רנ ב"י ד"ה ירושלמי. ש"ך שם. וראה גם לקמן ס"ל (לענין סאת בסאת).

רנא משנה שם (אע"פ שאין לזה יש לזה). נמוקי יוסף (מג, א) ד"ה אין פוסקין (שהרבה מוכרים יש).
רנב משנה שם.
רנא משנה ס, ב. רש"י שם ד"ה וכן השער. גמרא סג, ב (שבשויה מותר אפילו אין לו). רש"י שם ד"ה לקיראה. תוס' שם ד"ה ואמר (שדינו כשער שבשוק). וראה גם לעיל ס"א.
רנב שיטה מקובצת עב, ב בשם תשובת הר"ף. נמוקי יוסף שם. טור ולבוש ס' קעה ס"א. ש"ך ס"ק א.
רנג רש"י עב, ב ד"ה פוסק עמו. וכדלעיל ס"ד.
רנד גמרא סג, ע"ב (מאי אהניתי לי כו'). לבוש שם ס"א. ש"ך ומ"ז שם ס"ק א.
רנה רש"י ס, ב ד"ה וכן השער. סב, ב ד"ה יש לזה. סג, א ד"ה יש לו מותר.
רנו אבל לא ממש (שעדיין יכול למכרה. לאחר ולקח מן השוק אחרת וליתנה לו), כדלקמן ס"ד וש"נ.
רנז ב"י ד"ה אבל משיצא. לבוש שם. ש"ך ומ"ז ס"ק א. וכדלעיל ס"ג (ביש לו).
רנח כיון שהחזיר הוא דוקא כשאין ריוח ללוקח כו'. וראה לקמן ס"ד, שמ"מ יכול המוכר לקבל עליו אחריות הזול והאונסים.

לוי עכשיו רס"ג
אין לה שער כלל רס"ה.

וכן המלוה מעות לחבירו על מנת שאם לא יפרענו במעות לזמן פלוני יפרענו בסחורה כפי השער של עכשיו אסור רס"ג אלא אם כן יש ללוה הסחורה כולה עכשיו רס"ג שהרי זמן הקנין שקונה ממנו הסחורה אינו עכשיו רס"ג בשעת מתן מעות אלא לאחר זמן כשלא יפרענו מעותיו רס"ג:

כח וכל המקדים מעות על סחורה אפילו נקבע השער בשוק ואפילו יש לו למוכר עכשיו כולה אם נתייקרה אחר כך ובא המוכר לפרעו במעות מפני שחזר בו רס"ג או שאין לו עתה הסחורה היא שכבר מכרה לאחר לא יקח ממנו מעות בעדה כשער של עכשיו שהוא שער היוקר רס"א מפני שנראה כרביית רס"ב שמעות נתן ומעות נוטל ונוטל יותר ממה שנתן רס"ג אבל אם נותן לו סחורה אחרת מותר רס"ד:

כט וכשם שמותר להקדים מעות על פירות או סחורה אחרת על דרך שנתבאר רס"ה כך מותר להקדים פירות או סחורה אחרת בתורת דמים על פירות אחרות או סחורה אחרת רס"ו על דרך שנתבאר.

וכן להקדים מעות על מעות אחרות דרך חילוף ומקח וממכר רס"ז. רק שבזה חלוק דין מקח וממכר של מעות במעות ממקח וממכר של מעות בפירות או פירות בפירות שהמקדים מעות או פירות על פירות אם יש לו למוכר כל הפירות עכשיו מותר להוזיל לו פחות הרבה משער של עכשיו בשביל הקדמת מעותיו רס"ח מה שאין כן מקדים מעות על מעות אחרות שאף על פי שהם ב' מינים שונים כגון כסף וזהב ודרך מקח וממכר הוא אסור להוזיל לו משער של עכשיו בשביל הקדמת מעותיו רס"ט אפילו יש לו למוכר ע"כ כל

רסג רש"י שם ד"ה ואין עושין אמנה (לדעת רב). לבוש שם.

רסד רבי ינאי סג, א. רשב"ם שם. מור וש"ע שם.

רסה סוף כג (ביש לו) וסכ"ה (ביצא השער).

רסו נמוקי יוסף (לד, ב) ד"ה בבא לחוב בדמיתן, בשם רשב"א ור"ן (סב, ב ד"ה וכו'). רמ"א סי' קעה ס"ו.

מ"ז סי' קסב ס"ק מ, וסי' קסג ס"ק ה.

רסז משמעות שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רפג. הובא בב"י סי' קסב ד"ה כתב הרשב"א (שלא אסר אלא

בהלואה, ובאופן דלקמן סל"ג).

רסח כדלעיל סכ"ג.

רסט תשובת רשב"א שם (לענין הלואה, כדלקמן שם). גמרא מו, א (שהתירו למכור מטבע מבועה על מטבע

אחרת שאינה מבועה). מור וש"ע שם ס"ו. ב"י סי' קעג ד"ה שולחני, בשם תלמידי הרשב"א, בשם הרמב"ן שם ד"ה רב אשי (שבמטבעות מבועות אסור). ש"ך שם ס"ק יד.

ער כן משמע (בתשובת הרשב"א) שם, מדקאמר (לענין הלואה דלקמן סל"ג) וההיא דרב (מדר, ב) כו' (ויזיף

דינרי מברתיה דרבי חייא, דינרי יתבא ומהנהו דינרי נמי שקלא), ובגמרא אמרין דרב דינרי הוו ליה כו' (הרי דאף שיש לו אסור, עכ"פ בהלואה דלקמן סל"ג). גמרא שם (מו, א. שהתירו במטבע מבועה על מטבע אחרת שאינה מבועה ביש לו). מור וש"ע שם. רמב"ן שם (שבמטבעות מבועות אסור אף בזה).

רנא ברייתא דרבי אושעיא סג, ע"א (שכשבא בחובו מותר כשיש לו). רש"י שם ד"ה יש לו (שבנתן מעות

מותר אפילו אין לו). מור וש"ע סי' קסג ס"א (שכשבא בחובו מותר כשיש לו). מ"ז ס"ק א (שבנתן מעות מותר אפילו אין לו). ש"ך ס"ק ד.

רנב רש"י שם. מ"ז שם ס"ק ד.

רנג ולא סגי במעות שיש למוכר (ב"י ריש הסימן. ש"ך ס"ק א).

רנד כדלעיל סכ"ג, וש"נ.

רנה נמוקי יוסף (לד, ב) ד"ה והוא דיש לו, בשם הרמב"ן (סב, ב ד"ה משמע) והרשב"א (סג, א ד"ה ש"מ).

שו"ע שם. ואם נותן לו מעות ויש לו הסחורה, ראה לעיל סכ"ג שמותר אפילו בפחות משוה.

רנו ב"י שם ד"ה בעלה ע"כ, מחשמות הפוסקים (שלא פירשו כרש"י עכ, ב ד"ה אין לוין, אלא כפירוש בה"ג

שברש"י שם). ש"ך ס"ק ד. מ"ז ס"ק ה.

רנז ראה ברית יהודה פכ"ד הערה נו.

רנח משא"כ כשאמר מעכשיו, ראה לקמן סמ"ו.

רנט מ"ז שם.

רס ראה ברית יהודה פכ"ד הערה ס.

רסא רשב"ם בתוס' סג, א ד"ה דאמר. רא"ש סי' ז. מור ודעה הא' בשו"ע סי' קעה ס"ו. ש"ך סי' קעז ס"ק

לח (שדעה זו עיקר).

רסב רא"ש שם. לבוש שם ס"ו.

לחלואה רעג ויש לה דין הלואה ממש לאסור בה הרבית מן התורה ואין מועיל מה שיש לו אלא להתיר הרבית של דברי סופרים ער;

ל ואפילו בפירות על פירות לא התירו להקדים אלא בסתם שהוא דרך מקח וממכר אבל אם היא הלואה מפורשת שמלוהו מין זה לפרוע לו לאחר איזה זמן מין אחר כגון סאה חטים בסאה דוחן אף על פי ששניהם בשער אחד עכשיו אסור בכל ענין ערה אפילו יש שער קצוב לדוחן עכשיו ואינו מוזיל לו כלום משער של עכשיו ער וגם יש לו ללוה כל הדוחן עכשיו רעג שלא התירו בכל אלה אלא בדרך מקח וממכר ולא בהלואה מפורשת בב' מיני פירות או סחורות אחרות (ואין צריך לומר בהלואה מפורשת במעות על מעות אחרות רעג) כי שמא לאחר זמן ישתנה השער ויהיה המין שיפרענו שוה יותר ממין שהלוהו רעג והרי זה אבק רבית ער.

אבל מין אחד מותר ללות בשעת הזול ולפרעו בשעת היוקר אם יש לו ללוה רעג מין זה רעג בשעת ההלואה ואפילו אין לו אלא חטה אחת רעג או טפת יין אחת רעג מותר ללות כמה מדות לפי שעל כל חטה שמלוין לו רואין רעג כאלו חטה זו נכנסת תחתיה להיות ברשות המלוה רעג וכשנתייקרה רעג אחר כך ברשותו נתייקרה שהקילו בזה הואיל רעג ואין בזה רבית של תורה רעג.

וכן אם יש שער קצוב בשוק לחטין רעג שהרי הן מצויות לקנותן הרי זה כאלו יש לו רעג ומותר ללוותן בשעת הזול ולפרען בשעת היוקר.

ואם אין לו חטים לפרוע יטול ממנו דמיהם בשעת הפירעון בין שהוקרו בין שהוזלו רעג.

ר"ה לוח עליה (כל שהוא). לבוש ס"ב (אפילו פחות).
רפד ברייתא דרבי חייא שם.
רפה רש"י שם ד"ה כמה כורין (אמרינן). תוס' שם ד"ה ולית (שאין צריך לומר קני בזה אחר זה). מור (אנו רואין). ש"ך ס"ק ו.
רפו רש"י עג, א ד"ה יש לו (אוקמינהו ברשותיה). מור ולבוש שם.
רפז ראה לקמן סל"ב שזהו מעם איסור סאה בסאה, שמא יתייקר, וש"נ.
רפה מ"מ פ"י ה"ב. לבוש שם ס"ב.
רפט רש"י מר, ב ד"ה דינרי. עג, א ד"ה יש לו. עה, א ד"ה אבל אומר. שו"ע ס' קס סכ"א. ש"ך ס' קסב ס"ק א. וראה גם לקמן סוף סל"ג.
רצ מסקנת הגמרא עב, ע"ב. לפירוש רש"י בשם בה"ג (צה, א). מור וש"ע שם ס"ג.
רצא רש"י שם. מ"ז ס"ק ה.
רצב תשובת הרשב"א, הוכחה בב"י ס' קסב ד"ה אם אין. וכ"מ להדיא מפרשי דף סג, ע"א ד"ה ואין עושין, דאפילו רב (שאין עושין אמנה במעות, וכדלעיל סכ"ח שנראה כרבית שמעות נתן ומעות נוטל), מודה בהא (בסאה בסאה, כיון שלא נתן מעות) עיין שם. ועוד כיון דביש לו חשביון כאילו הקנה להמלוה סאה כנגד סאה (כדלעיל בסמוך), ובשמשך מודה רב (בגמרא שם, שיכול לקבל יין דמי החטים), ואפילו למשקל זווי נמי, כדמוכח בהא דכיתנא (ב"ק קג, א) דאמר אי כי קא מחבני אמרי כיתנא דכהנא כו' (היה מותר ליטול מעות אף לרב).

רעא רא"ש פ"ד ס' ד (שדוקא בזה התירו ממשע על ממשע אחרת שאינה מבועה, וכדלעיל סכ"ג ואיך).
מור וש"ע שם.
ערב גמרא שם (שבזה התירו דוקא ממשע מבועה על ממשע שאינה מבועה).
רעג ש"ך שם.
עדר רמב"ן שם.
ערה ס' התרומות שער מו ח"ה ס' ז, בשם הראב"ד. טור ורמ"א סוס"י קסב (שאסור). מ"ז שם ס"ק ט (לחלק בזה בין דרך מכירה לדרך הלואה). ש"ך ס' קעג ס"ק מז (לחלק בין סתם לבין דרך הלואה).
רעו ראב"ד ומור ורמ"א שם (אע"פ שהן בשער אחד). לבוש שם ס"ה (ויצא השער מושניהן). ש"ך ס' קסב ס"ק מז.
רעז ראב"ד ומור ורמ"א שם (יש לו דוחן).
רעה שנתבאר לעיל סכ"מ, שאף דרך מקח וממכר גרע מפירות. וראה לקמן סל"ג (שאסור להלוות מעות על מעות אחרות משובחות יותר, אפילו כשלא ישתנה השער).
ברית יהודה פ"א הערה ד.
רעט כן נראה מלבוש שם (הו"ל כאילו הלוהו סאה בסאה סתם בלא חטין בביתו ובלא שער שבשוק).
רפ כמו בהלואה סאה בסאה, שאיסורו רק מדרבנן, כדלקמן.
רפא מושנה עה, א. רש"י ד"ה אבל אומר. גמרא מר, ב. מור וש"ע ס' קסב ס"ב.
רפב ש"ע שם.
רפג גמרא שם כרבי יצחק (מאה). מור וש"ע שם (מעט). ב"י

ואם אין שער קצוב בשוק לחטים ואין לו ללוה אפילו חטה אחת יתן לו המלוה רצד או אחר חטה אחת במתנה רצה תחלה ואחר כך ילוהו כמה שירצה. וכן אם מלוהו מין אחר יתן לו מעט מאותו המין רצו במתנה תחלה.

ואם יש לו ללוה מעט מאותו המין פקדון ביד אחרים הרי זה כאילו יש לו ברשותו רצו אבל אם אחרים חייבים לו אותו המין אינו כמו שיש לו רצח כמ"ש למעלה רצט. ואפילו פקדון אין מועיל ללוה עליו אלא כשהוא באותה העיר שבה עומדים המלוה והלוה אבל לא בעיר אחרת אלא אם כן יש דרך למלוה לילך לשם לצרכו אבל אם אין לו דרך לשם אסור בהלוואה אף על פי שמותר במקח וממכר שא אבל נאמן הלוה שיש לו שב מטעם שנתבאר למעלה שג:

לא וכל שיש לו ללוה ממין זה או שהמלוה נתן לו במתנה יכול להתנות עמו שלא יפרענו אלא לזמן פלוני ולא קודם לכן מפני שבזמן ההוא יהיה מין זה ביוקר יותר אבל אם אין לו ללוה כלל ממין זה אלא שיש למין זה שער קצוב בשוק בענין שמותר ללוה בשעת הזול ולפרעו בשעת היוקר הרי זה אסור להתנות עם הלוה שלא יפרענו עד זמן פלוני מפני שדרכו של מין זה להתייקר לזמן פלוני דש או מפני טעם אחר שה כל שקובע זמן לפירעון לטובתו שלא יוכל לפרעו קודם לכן אסור לפי שאין מועיל מה שיצא השער למין זה והוא מצוי לקנותו תדיר אלא כשיכול לקנות ולפרעו מיד כשירצה שו:

לב וכל שאין לו ללוה כלל ואין שער קצוב בשוק למין זה אסור ללוהו שז אפילו לשעה קלה שח שמא יתייקר שט מיד אלא אם כן עושהו דמים עליו כשנשי ואף אם יתייקר לא יפרע אלא דמיו של עכשיו שז וכשמתנה עמו כן הרי זה מותר גם כן ליטול דמים אלו אף אם הזול אחר כך מה שאין כן במלוה סתם והזול אחר כך שזא כמו שיתבאר שזב:

לג ואיסור זה הוא בכל הפירות שכל הפירות יש בהם יוקר וזול אלא אם כן מלוהו דבר מועט שאינו דרך בני אדם להקפיד על יוקרו וזולו כגון כבד לחם שהאשה לזה מחברתה שלא החמירו חכמים לדקדק באיסור רבית מדבריהם כל כך שג.

כלל קח סמ"ו ד"ה וגם לא (שאסור רק כשהלוה על שער שבשוק). רמ"א סי' קסב ס"ג (שאסור כשהלוה על שער שבשוק). ושו"ע שם ס"ק יא (שבש"ס לו מותר).
שה ש"ך שם.
שו רא"ש שם.
שז משנה עה, א. מור וש"ע סי' קסב ס"א.
שח רא"ש סי' עה. מור וש"ע שם (אפילו לא קצב לו זמן לפרעון).
שט משנה שם (לענין כבד לב"ה). תוס' שם ד"ה הלויני. מור וש"ע שם.
שי ברייתא עה, רע"א. טור ושו"ע שם.
שיא רב ששת שם. מור וש"ע שם.
שיב סוף סל"ג.
שיג משנה עה, ע"א (שרק הלל אוסר), ורב יהודה אמר שמואל שם (שחכמים מתירין), לפירוש רש"י שם ד"ה לזין (שמתירים בכבדות סתם, שלא החמירו לדקדק בו), ותוס' שם ד"ה וכדברי (במעם הא', כיון שהוא דבר מועט). מור (שמותר) ורמ"א סי' קסב ס"א (דבר מועט הוא).

רצג סעיף כו.
רצד ב"י ד"ה אם אין, בשם סמ"ק וכל בו (ג, נא) ורא"ש בתשובה כלל קח סמ"ו סד"ה גם כן. שו"ע שם ס"ב.
רצה סמ"ק וכל בו שם. וברא"ש: מוכר (משא"כ כשהלוה לו, ב"י שם בשם תלמידי הרשב"א. ש"ך ס"ק ח).
וראה מ"מ וציונים.
רצו בדלעיל, שצ"ל ללוה דוקא בזמן זה, וש"נ.
רצז ב"י ד"ה אם לא. רמ"א ס"ב. וכדלעיל סכ"ג (לענין מכירה).
רצט גמרא סג, ע"ב. רמ"א שם.
רצט סעיף כג (לענין מכירה).
ש הגהות מרדכי רמז תלש (פה, ב). ב"י ד"ה ואם יש לו. רמ"א שם.
שא בדלעיל סכ"ג, וש"נ. כנסת הגדולה הגב"י אות יד (לחלק בזה בין מקח וממכר להלוואה).
שב רמ"א שם. וכדלעיל סכ"ג.
שג ראה מ"מ וציונים.
דש סמ"ק סוף"י רס (שאסור). כל בו (ג, נא). שו"ת הרא"ש

ממטבע שאף שלפעמים הוא ביוקר על מעות נחשת או על דינרי זהב ולפעמים כוול זה היוקר וזה הוול הוא במעות נחשת ובדינרי זהב ש"י שהם נקראים פירות לגבי ממטבע של כספא ש"י לפיכך מותר ללות דינר כסף לפרוע דינר כסף או אפילו סלעים לפרוע דינרים או להיפך שכל המטבעות של כסף שם ממטבע עליהם ולא שם פירות אבל אסור ללות דינר זהב לפרוע דינר זהב ש"י וכן מעות נחושת לפרוע מעות נחושת ש"י אפילו מיד ש"א אלא על דרך שנתבאר ש"כ.

מ"ק ג. ש"ך ש"ק ד.
שכו רא"ש פ"ד מ' א. תרומת הרשן שם.
שכז רבנו ירוחם משרים נתיב ח"ג (לד, ב), בשם יש מן הגדולים שכתבו וכן נראה עיקר. רמ"א ח"מ שם ס"ה.
שכח מ"ע שם ש"ק יג.
שכט שבאופנים אלו הותר מאה במאה, כדלעיל ס"ל.
של אם אין להם שער קצוב והלוח. אין לו אפילו מומבע אהד.
שלא שו"ת הרשב"א ח"ד מ' רפז. ב"י ד"ה כתב הרשב"א. וראה ברית יהודה פ"ח הערה ו. פ"ח הערה ד.
שלב ברייתא עה, רע"א כאוקימתא דרב ששת. מור ושו"ע מ' קסב מ"א (כשלא התנה, שאסור להוסיף).
פרישה מ' קעה ש"ק כב, וש"ך שם ש"ק יא (שאסור להתנות על מנת כו').
שלג שו"ת ריב"ש מ' יט (שהוא מרוב לשכר ולהפסד).

אלא כל שהוא ש"ז. וכן אם החלו הפירות ופורע לו כמעות כמו שהיו שוין בשעת ההלואה ש"ז. אלא אם כן עשאן דמים עליו מתחלה לפרעו כמעות כמות שהיו שוין בשעת ההלואה ש"ז שהרי זה כאילו הלוחו מעות. והוא שמתנה עמו לפרעו כמעות כמות שהפירות שוין בשעת ההלואה בין שיוולו אחר כך בין שיתייקרו אבל אם מתנה עמו שאם יוולו יפרע לו כמעות כמות שהיו שוין בשעת ההלואה ואם יתייקרו יפרע לו בפירות אסור בכל ענין אף אם יש להם שער ויש לו שהרי הלוח מקבל עליו אחריות והפסד הוול בשביל ההלואה שאף שאחריות האונסין מן הדין הן על הלוח מכל מקום אחריות הוול אם יהיה גם כן על הלוח וריוח היוקר למלוח ישתכר המלוח בשביל שהלוחו שיהיה קרוב לשכר ורחוק להפסד ש"ז:

לד' במה דברים אמורים בהלואה שאין להמלוח להשתכר כלל בהלואתו אבל המקרים מעות על סחורה כשער קבוע של עכשיו או שיש לו כולה למוכר ש"ז אינו צריך לקבל עליו אחריות ממנה עד שיתננה לו המוכר ואפילו אחריות הוול דהיינו שרשאי להתנות עמו שאם כשיתננה לו יהיה השער בזול יותר מעכשיו יחזיר לו מעותיו ש"ז אם לא ירצה ליתנה לו בזול כשער ההוא לפי שעדיין היא ברשות המוכר לגמרי שיכול למוכרה לאחר ולקח מן השוק אחרת כזו וליתנה לו לפיכך אין ללוקח לקבל שום אחריות עליו ש"ז. אבל אם אינו יכול לקנות לו מן השוק כי הלוקח מתנה עמו שיתן לו ממה שיש לו ברשותו כבר מפני שהוא טוב הרי הלוקח צריך לקבל עליו אחריות הוול ואז אף ששאר אחריות הן על המוכר ש"ז ואפילו אחריות אונסים המצויים כגון יין שיחמיץ ש"ז הרי זה מותר הואיל ואחריות הוול על הלוקח (והוא הדין אם שאר אחריות על הלוקח אף על פי שאחריות הוול על המוכר וריוח היוקר הוא ללוקח ש"ז) אבל אם כל האחריות הן על המוכר אסור אפילו אם מושך הלוקח לרשותו מיד ש"ז והמוכר מקבל עליו האחריות (עד זמן שיש לחוש בו שמא תתייקר סחורה זו) מפני שהלוקח הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד ש"ז במקח זה וכל מקח שהוא קרוב לשכר ורחוק להפסד מפני שהמוכר מקבל עליו כל אחריותו אסור ש"ז

שלא רש"י מר, ב ד"ה דינרי. עג, א ד"ה יש לו. עה, א ד"ה אבל אומר. שו"ע סי' קס סכ"א. ש"ך סי' קסב ס"ק א. וראה גם לעיל ס"ל.
שלה דהוי כאילו יש לו (כדלעיל ס"ל).
שלו ראה ר"ן ס, ב ד"ה ולענין, וב"ח פוס"י קסב, ופ"ז סי' קס ס"ק ב, שאם הלוח סאתים בשלש והוולו אסור מדאורייתא (דאוליגן בתר מעיקרא). משא"כ כאן שהתנה שרק אם יוולו יוסף, הוי רבית גמורה (שאניא מהתורה, כדלעיל ספ"ז). וראה העו"ב תתעט ע' 49.
שלא ראה לעיל סוף סי' א וסוף סי' ז.
שלה שאף בסתם לא יתן דמיהם כשהחלו (בריתא שם מור ושו"ע שם. לעיל סוף סל"ב), וכשהתנה ודאי אסור (ריב"ש שם. רמ"א סי' קסב ס"ב), דהוי קרוב לשכר ורחוק להפסד (כדלקמן).
שלט ריב"ש שם. וכדלעיל סל"ב וש"נ.
שמ שו"ת ריב"ש שם. רמ"א שם.

שלא שמונת, כדלעיל סכ"ג ואילך.
שמב חשנה עב, ע"ב (שמותר). רש"י עד, ב ד"ה ופוסק (דקאי אכולה מתניתין). ריב"א עב, ב ד"ה והא דקתני (דקאי בין ביש לו ובין בשער קבוע). מור ושו"ע סי' קעה ס"ז. פרישה שם ס"ק כב (החילוק בין זה להלואה). ש"ך שם ס"ק יא.
שמוג תוס' סד, ב ד"ה האי. מ"ז שם ס"ק מ.
שדמ אביי סד, רע"ב. מור ושו"ע סי' קעג ס"ג.
שמה רש"י שם סע"א (דמירי בהחמיצה). מור ושו"ע שם (למעוטי דעת תוס' שם סד"ה אי, שבקלקל של חיימין דשכח אסור).
שמו מהרש"א שם ע"ב ד"ה כא"ד יש לו, בדעת התוס' שם ד"ה האי.
שמוז תוס' שם ד"ה אי, בתירגן הא'. מור ושו"ע שם.
שמה גמרא שם. מ"ז שם ס"ק יב.
שמט ברייתא ע, א (רשע).

על חובותיו וזוהי עין כל המכיר והמכירה נקבעת על ידי המכיר בלבד. משתכר במקחו מפני שנתייקר הרי הוא משתכר בשל המוכר כשכיל שהלוהו שנג; ל' במה דברים אמורים שמועלת קבלת אחריות הוול בלבד שלא יהיה קרוב לשכר ורחוק להפסד במכר גמור שנג אבל בשכירות כגון שהשכיר בהמה או כלי לחבירו וקיבל השוכר עליו אחריות שנג אונסים שנה אף על פי שאחריות הוול על המשכיר הרי זה קרוב לשכר ורחוק להפסד שנו ואינו מותר ליטול שכר אלא מפני שהכלי נפחת ונגרע בתשמישו אצל השוכר שנג והבהמה נכששת במלאכתה שנג אבל אם הוא כלי שאינו נפחת כגון כלי זהב (וכסף) אסור מפני שנעשה הלוואה הואיל ורחוק מהפסד שנט.

לפיכך אף בכלי הנפחת מתשמישו כיון שהשכירות הוא בעד פחתו אין אחריותו על השוכר לשלם אם נאנס מידו אלא כפי מה שהיה שוה בשעת אונסו אחר שנפחת בתשמישו ולא כמו שהיה שוה בשעת השכירות שס ולכן השוכר בהמה ואמר לו אם תמות אשלם לך שסא יאמר לו לשלם כפי מה שתהא שוה בשעת מיתה שסב שאם ישלם כשוויה בשעת שכירות נמצאת משעת השכירות היא שלו וברשותו נכששה ושכרה הוא כרביית. ויש חולקין בזה שנג. וטוב להחמיר כסברא הראשונה:

ל' וכן הנותן עיסקא לחבירו דהיינו שנותן לו סחורה או מעות שסד להתעסק בהם למחצית שכר אין קבלת אחריות הוול בלבד על הנותן מועלת שלא יהיה קרוב לשכר ורחוק להפסד אם המקבל העיסקא מקבל עליו אחריות אונסים מכל העיסקא אלא צריך שגם אחריות אונסים מחצי העיסקא יהיו על הנותן שסח וכן אחריות הוול שסו מחצי העיסקא לפי שכל עיסקא חצי הלוואה למקבל שהרי חצי ריוח שלו וחצי פקדון בידו שהרי חצי ריוח הוא להנותן שסו לפיכך צריך שיהיה אחריות הוול ואונסים גם כן על הנותן על כל פנים מחצי פקדון שסח שאם יהיה מקצת אחריות אונסים או זול על המקבל אפילו מקצת מחצי הפקדון הרי זה המקצת גם כן הלוואה בידו ואין ליטול חצי השכר אפילו אם משלם למקבל שכר טרחו ועמלו בעסקא זו כל שכר עמלו בשלימות שסט ומכל מקום אחריות גניבה ואבידה הן על המקבל אף מחצי פקדון מפני שהוא כשומר שכר עליו שט:

ל' ואף שמקבל הנותן אחריות אונסים וזול או אפילו אחריות גניבה ואבידה מחצי

שנ רש"י שם ד"ה קרוב לשכר.

שנא רש"י סד, ב ד"ה רחוק (כיון דאינו מקבל עליו אחריות המקח). וראה לקמן סמ"ד (שבזה גופא שהוא קרוב לשכר כ' נעשה הכל הלוואה).

שנב ועד"ז הוא לקמן ס"ג, לענין קניית בית ואיסור ההשתמשות בו.

שנג תוס' ע, א סד"ה דקא.

שנד גמרא סמ, ב, ע, א. מור וש"ע ס' קעו ס"גד.

שנה מור שם. ב"י שם ד"ה מותר להשכיר. לבוש שם ס"ג.

שנו ראה גם לקמן סמ"ד, שהאחריות עצמה אינה עושה אותו להלוואה, רק במקום שע"ז נעשה קרוב לשכר כ'.

שנז גמרא שם, לפירוש התוס' שם ד"ה מרא וד"ה דקא. רמ"א שם ס"ג.

שנח מור ולבוש שם ס"ה.

שנט תוס' דף ע, ע"א שם, לפירוש הב"י שם, והגהות אשרי ס' נט. רמ"א ס' קעו ס"ג בהג"ה.

שס מור ורמ"א שם ס"ג.

שסא שמונת בברייתא סמ, ב. מור וש"ע ס"ד.

שסב מ"מ פ"ח הי"ג, בשם רמב"ן ד"ה הא דאמרין. מור ורמ"א שם ס"ד.

שסג רש"י סמ, ב ד"ה הרהר וד"ה מותר, לפירוש הגהות אשרי שם. ב"י וש"ע שם ס"ג.

שסד ראה ש"ך ס"ק י.

שסה תוס' ע, א ד"ה דקא. טור ס' קעו בשם הר"י. רמ"א ס' קעז שם ס"ב. וראה פלפול התלמידים ז ע' כה.

שסו גמרא ע, ב (אונסא חולא).

שסז גמרא קד, ב. מור וש"ע שם ס"ב.

שסח רמ"א שם. ש"ך ס"ק י.

שסט ר"ן ע, ב ד"ה אין. ש"ך ס"ק ג.

שע דאב"ד הל' שלוחין פ"ו ה"ב. הגהות אשרי פ"ט ס' מ, בשם רבנו חננאל ורבנו ברוך, ובעל העיטור (לש, א). טור וש"ע שם ס"ה.

לֶחֶךְ וְכִמָּה יֵתֵן לוֹ אִם פּוֹסֵק עִמּוֹ מִתְחִלָּה כְּשֵׁנוֹתָן לוֹ הָעֵיִסְקָא שִׁיתֵן לוֹ אֲפִילוּ דְּבַר מוֹעֵט
בְּשֹׁכֵר עִמְלֵוֹ דִּיּוֹשְׁטָהּ וְאִם כִּבֵּר נָתַן לוֹ וְלֹא פִסֵּק עִמּוֹ כִּדְבַר מוֹעֵט יֵתֵן לוֹ בִּ' שְׁלִישׁ
רִיּוֹחַ וְאִם יִהְיֶה הַפֶּסֶד לֹא יִקְבַּל רַק חֲצִי הַהֶפְסֵד שְׁעִי וְהָרִי חֲצִי שְׁלִישׁ רִיּוֹחַ הָעוֹדֵף לְמִקְבַּל
בְּשֹׁכֵר עִמְלֵוֹ שְׁעִי;

לְמַן וְצִדִּיק הַמִּקְבֵּל לִיֹּזְהָר שְׁלֹא לוֹוֹתֵר שְׁעִי כְּלוֹם מִשְׁלוּ בְּעֵיִסְקָא כְּגוֹן אִם יֵשׁ לוֹ סְחוּרָה שְׁעִי
שְׁקֵנָה בּוֹמֵן הוּלָּל מִמַּעוֹת שְׁלֹו וְעַכְשִׁיו נִתְיַקְרָה כְּשִׁקְבַּל מַעוֹת עֵיִסְקָא מִחֲבִירוֹ לֹא
יִקְחֵנוּ בְּמַעוֹת הָעֵיִסְקָא כְּמוֹ שְׁקֵנָה אֵלֹא כְּמוֹ שֶׁהָיָה שׁוּהָ עֵתָהּ שְׁעִי וְכֵן אִם נָתַן לוֹ סְחוּרָה
בְּעֵיִסְקָא וְדֶרֶךְ לְשֹׁכֵר כְּתָף לְהוֹלִיכָהּ לְשׁוֹק צִדִּיק לְחֹשֶׁב שֹׁכֵר הַכְּתָף שְׁעִי מִכֻּלָּל הוֹצָאוֹת
הַקֶּרֶן וַיִּמְלְנוּ תַּחֲלָה כְּשִׁיבּוֹאוֹ לְחֶלֶק הָרִיּוֹחַ וְהַמּוֹתֵר עַל זֶה הוּא רִיּוֹחַ וַיַּחֲלֹקוּ שְׁעִי אֲפִילוּ לֹא
שֹׁכֵר כְּתָף אֵלֹא נִשָּׂא בְּעַצְמוֹ שְׁעִי וְאִף עַל פִּי שִׁקְבַּל שֹׁכֵר עִמְלֵוֹ בְּשִׁלְיֻמוֹת אֵין הַמִּשָּׂא בְּכְתָף
בְּכֻלָּל זֶה שְׁעִי בְּמִקּוֹם שְׁלֹא נִהְגּוּ בֵּן שִׁישָׁא הַמִּקְבֵּל בְּעַצְמוֹ שְׁעִי וְאִינוּ רִשָּׁאִי לוֹוֹתֵר כְּלוֹם
לְהַנּוֹתֵן מִשּׁוֹם אִיסוּר רַבִּית שְׁעִי שֶׁהָרִי הוּא לוֹה גְּמוּר עַל חֲצִי הַלּוֹאָה שְׁעִי כִּיּוֹן שְׁאֲחֵרִיּוֹת
הַהֶפְסֵד עֲלִיוֹ שְׁעִי לְפִיכָךְ צִדִּיק הוּא לִיֹּזְהָר שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת שׁוֹם טוֹבַת הַנָּאָה לְהַנּוֹתֵן כְּמוֹ
שֶׁצִּדִּיק כָּל לוֹה לִיֹּזְהָר מַלְעָשׁוֹת לְמַלּוּהָ שְׁעִי;

בְּ וְצִדִּיקִים לְחֶלֶק כְּשׁוּהָ הָרִיּוֹחַ שִׁיְהִיָּה הֵן רַב הֵן מַעֵט וְאִיסוּר לְקַצּוֹץ רִיּוֹחַ יָדוּעַ לְהַנּוֹתֵן
בֵּין שֶׁהוּא רַב אוֹ מַעֵט אוֹ לֹא יִהְיֶה רִיּוֹחַ כֻּלָּל שְׁעִי. וְאִף עַל פִּי שְׁמִכִּירָה הִיא זֹו שְׁמוּכֵר
לוֹ כָּל חֶלֶקֶן בְּרִיּוֹחַ וְאֲפִילוּ יִהְיֶה הָרַבָּה מְאֹד בְּעַד דְּבַר קִצּוֹב וְכְמוֹ שֶׁרִשָּׁאִי לְמִכּוֹר בֵּן לְאִישׁ
אַחֵר שְׁעִי מִכָּל מִקּוֹם זֶה שִׁקְיָבֵל מִמֵּנוּ הַמַּעוֹת אִם פּוֹסֵק לוֹ רִיּוֹחַ יָדוּעַ נִרְאָה כְּלוֹה מִמֵּנוּ
בְּרַבִּית שְׁעִי וְאִיסוּר מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים שְׁעִי אִף עַל פִּי שְׁבֹאֲמַת אִינוּ לוֹה עַל חֲצִי הַפְּקָדוֹן שְׁפּוֹסֵק
לוֹ בְּעַדֵּי רִיּוֹחַ יָדוּעַ. וְאֲפִילוּ אִינוּ לוֹה כֻּלָּל כְּגוֹן שְׁאֲחֵרִיּוֹת כָּל הַמַּעוֹת שְׁעִי עַל הַנּוֹתֵן בֵּין

הַמַּעוֹת שְׁמִקְבֵּל עֲבוּר הָעֵיִסְקָא, אוֹ בַּחוּב שִׁישׁ לוֹ, כְּדִלְקֵנָן
סִמָּנָא.
שפ שו"ת הרא"ש כלל פה סוס"י ח. מור וש"ע ס' קעב
סכ"ב.
שפא ברייתא סח. ב. לגירסת ר"ח שבתוס' שם ד"ה מקום,
וכפירוש המור וש"ע שם סכ"א.
שפב מור ורמ"א סכ"א.
שפג ב"י ד"ה וכל דבר. מ"ז ס"ק כח.
שפד מור וש"ע שם.
שפה ב"י ד"ה וכל דבר. מ"ז ס"ק כז.
שפו מור וש"ק ס"ק מה.
שפז כדלעיל סל"ז וש"נ.
שפח כדלעיל סוף סל"ד וש"נ.
שפט כדלעיל ס"ט וס"ג.
שצ טור ס' קעז, בשם רבנו ישעיה. שו"ע שם ס"ז.
שצא ט"ז שם ס"ק יב.
שצב מור וס"ז שם.
שצג מ"ז ס"ק יג.
שצד טור וש"ע שם (כל האחריות). ש"ך ס"ק יח
(שפירושו אחריות כל המעות). וראה לקמן (בסוף
הסעיף), שאם מקבל רק האחריות של חצי המעות אסור
לדברי הכל.

שעא רמב"ם הל' שלוחין פ"ז ה"ב (שהנותן צריך לקבל
עליו אחריות גניבה ואבידה, ומ"מ צריך ליתן שכר
עמלו). ואף הראב"ד וסיעתו (שאין צריך לקבל אחריות
גניבה ואבידה, כדלעיל סוף סעיף הקודם), לא נחלקו עליו
בזה (שאף במקבל צריך ליתן שכר עמלו). עיין שם.
שעב משנה סח. א. רמב"ם שם. מור וש"ע ס' קעז ס"ב.
שעג רש"י שם ד"ה אין מושיבין חנוני. מור וש"ע שם.
שעד רמב"ם שם. מ"ז שם ס"ק ז.
שעה גמרא ספ. א (קוצץ לו דינר). רי"ף (מ, א), לפירוש
הב"י ד"ה הרי כל דברי הפוסקים (שמועיל אף באין
לו עסק אחר). רמב"ם הל' שלוחין פ"ז ה"ד (שכשהתנו
להוסיף בריוח מני במשהו אפילו אין לו עסק אחר), לפירוש
הב"י ד"ה ותני מילי (שמועיל אף בהעלה לו דינר). טור
וש"ע שם ס"ג (ואפילו בדינר). הנהות הרש"ל למור,
ופרישה ס"ק ו (אפילו פחות מדינר).
שעז רבא סח. ב לפירוש רוב הפוסקים, רש"י קד, ב ד"ה
חד עיסקא. רי"ף (סב, ב). רא"ש פ"ט ס' מ. ושאר
הפוסקים שהובאו בב"י ד"ה ולענין נותן. ש"ך ס"ק יד.
שעז רש"י ספ, רע"א.
שעה לבוש ס' קעב סכ"ב (לא יקבל המקבל ג"כ עליו
לעשות מה שאינו צריך).
שעט שיש למקבל סחורה ברשותו, ומקנה אותה בקנין

להדרייה בהם וקנה ממנו הדרייה בדבר קצוב אף על פי כן מתחלף הוא במלוה ברבייתו^{טז}
הואיל ונותן לו ריוח ידוע וההפסד הוא דבר שאינו מצוי כל כך.

ויש מתירין שצ"ח אם כל האחריות אפילו מגניבה ואבידה הן על הנותן מכל המעות שהמקבל אינו נראה כלום כלל ומותר למכור לו הריוח כמו לאיש אחר וכן בכל רבית של דברי סופרים שצ"ח מותר לפי סברה זו אם נוטל הרבית מקבל עליו כל אחריות אפילו מגניבה ואבידה כי מעתה אינה נראית כהלואה כלל ומותר ליטול ממנה ריוח ויש לסמוך על דבריהם להקל בדברי סופרים^י (אבל אם הנותן מעות למחצית שכר אינו מקבל כל האחריות אלא מחצי המעות אסור לדברי הכל^{תא}):

מא וכל זה כשקוצץ לו דבר קצוב בין שיריוח הרבה בין שלא יריוח כלום רק שאחריות ההפסד מן הקרן הוא על הנותן אבל אם קוצץ לו דבר קצוב בין שיריוח הרבה בין שלא יריוח אלא כשיעור שקצץ לו יתננו לו כולו אבל אם לא יריוח כלום לא יתן לו כלום ובן אם יריוח פחות משיעור שקצץ לו יתננו לו ולא ישלם מביתו לשיעור זה הרי זה מותר^{יב} אף אם אחריות גניבה ואבידה הן על המקבל מכל המעות כדינו שהוא שומר שכר^{יג} וגם אחריות הזול ואונסים על המקבל מחצי המעות שהן הלואה (לפי שאינו נראה כמלוה ברבית במה שקוצץ עמו שיתן לו דבר קצוב הואיל ולא יתננו לו מביתו אם לא יריוח כלום אלא שמוכר לו המקבל חצי הריוח שלו בעד שמוחל לו הנותן את העודף על דבר קצוב שקצץ עמו אם יהיה עודף ומכירה זו שהמקבל מוכר חלקו להנותן אינה נראית כהלואה ברבית כמו מכירת הנותן חלקו להמקבל בעד דבר קצוב וידוע שיתן לו שהוא דומה כאלו הוא מלוה ברבית).

(ויש חולקין על זה) והושעין משום רבית גמורה של תורה כל שקוצין לו דבר קצוב אף שחצי הריוח לא יהיה כל כך. אבל המנהג פשוט במדינות אלו להקל בזה לעשות ממרנותיהם שהם שמרי עסקא על דרך זה^ה רק שאחריות האונסים והפסד בסחורה שהחלה צריכה להיות על שניהם כשוה^ה כמו שנתבאר למעלה^ה).

ומכל מקום צריך לזהר שלא להזכיר בשמור קצבה לריוח בשבועות או חרשים שנתחייב המקבל ליתן דבר קצוב לכל שבוע או חודש^ט ממעט שיתבאר^י אף על פי שאם לא

תה שבעת שמקבל המעות עבור העיסקה, הוא מוסר שטר פתוח (וועקסל) לנותן העיסקה, וכותב בו, שבזמן הפרעון ישלם המקבל את כלום הקרן והריבוי בסכום מסוים, כלל מוסר כתז. וראת לזם הפנים קונטרס אחרון ס"א, שכל חזנתו הנזן אצריהם, לכתוב בשטר המפרעות, שנעשה על צד היתר. כתיקון מהר"ם ז"ל (שמצויין לקמן בסמך).

תו שטר עיסקא תהנו באותה תקופה, שתקון מהר" מענדל מקראקא (מעתק נבחלת שבעה ס"מ, ובכ"מ), הוא כעין זה, אלא שכולו באחריות הנותן עד שיעלה הריבוי לסכום שקבעו, ובאו עד זמן הפרעון היא הלואה באחריות המקבל (כמבואר במור ושוע"ס ס' קסז).

תז מ"ז שם.
תח מעיף לו.
תט מ"ז ס"ק כא.
תי מעיף מזה.

שצה כדלעיל ס"ו. וראה מנחת איש ע' שיב הערה 55.
שצו ב"ר ד"ה כתב ה"ר ישעיה (בדעה זו). עיין ש"ד ס"ק יח (שכ"ה לדעה הא').

שצז רבנו ישעיה שם.

שצח שו"ת מהרי"ק שרש קיט, בדעת רבנו ישעיה. תרומת
הדשן סי' שב. רמ"א שם סי' נ.

שצט רמ"א שם. משא"כ ברבית דאורייתא, כדלקמן סמ"ג.
ת רמ"א שם.

תא מהרי"ק שרש קיט. הובא בש"ך ס"ק כ (אפילו לדעת המתירין גם ברבית דאורייתא).

תב ט"ז שס"ס"ק יב. ב"ח בקו"א ד"ה הנותן עיסקא. ש"ך
ס"ק מוח.

תג כדלעיל מל"ו, וש"נ.

תד בעל העיסור אות כ. (למ, ג). ב"י ד"ה כתב בעיסור.

בין בעל פה בתורת חיוב על המקבל אלא אם ירצה לעשות כן מעצמו אחר כך להקל עליו מותר לקבל ממנו. ואפילו קצבה בשנים להתחייב ליתן לכל שנה כך וכך אסור כי אין הפרש לענין רבית בין זמן מועט לזמן רב) אלא יכתוב סתם ליתן בסוף השנה או חציה כך וכך וכשיגיע הזמן יכתוב שטר אחרתי או אפילו בלא שטר כלל אם נתרצו שיהיה העסק בידו עד שנה או חציה על דרך היתר זמן הראשון הרי זה מותר לקבל בסוף זמן השני ריוח כל כך כמו בעד זמן הראשון ואפילו לא דבר עמו כלל בסוף זמן הראשון או יותר מן הסתם עיכבה על דרך היתר הראשון^{תטו} (ואם עיכבה פחות מזמן ראשון ובא הנותן ליטול העסקא מידו אין להם לחשב הריוח בפירוש לשבועות וחדשים אלא יתן בסתם לפי ערך הזמן שעבר מהשנה):

מב וכל זה כשאותן המעות שמקבל הן עצמן עסקא שמתעסק בהן להרויח ואינו מוציא אותן ביציאותיו אבל אם הוציא יתר מחצי המעות^{תסז} שהן הלואה ביציאה שאין בה ריוח כגון לצורך פרנסתו או דירתו או פירעון חובו בין מדעת הנותן שנתן לו רשות להוציא בין שלא מדעתו^{תסח} אף שמיד החזיר מעות אחרות תחתיהן ונתעסק בהן והרויח הרי זה הריוח שלו ואם נתנו להנותן הרי זו רבית גמורה^{תסח} אף אם לא קצץ לו דבר קצוב אלא נותן לו חצי ריוח כל המעות בין רב או מעט לפי שמיד שהוציא ביציאותיו נעשו מעות אלו שהוציא חוב הלואה עליו^{תסח} ולא נשאר חצי המעות פקדון שיהיה חצי הריוח לבעל הפקדון. ומה תקנתו אם צריך ללוות ממעות העסק לפי שעה להוציא ביציאותיו אזי כשיחזיר המעות אחרות תחתיהן יזכה אותן להנותן על ידי איש אחר שיגביהן בשבילות^{תסח} שזכין לאדם שלא בפניו^{תסח}. ובלבד שיתן לו הנותן רשות ללוות מהן לפי שעה שאם ילוה מהן שלא ברשות^{תסח} אין חזרה מועלת אפילו על ידי איש אחר לזכותן להנותן עד שיחזירן ליד הנותן^{תסח}. מלבד האיסור של תורה שעושה במה שמשנה מדעתו של הנותן ללוות מעותיו שלא ברשות^{תסח}:

מג ואם יש לו איזה סחורה בעין^{תסח} כדי המעות של חצי הפקדון רשאי להוציאן ביציאותיו מדעת הנותן ולהקנות לו הסחורה^{תסח} כפי מה שהיא שווה עכשיו ולא כמו

תיט תשובת רבנו ברוך, בתשובות מיימוניות משפטים סי' כב, ומודכין ב"ק רמז קכב. ב"י סי' קעז ד"ה כתבו התוס'. רמ"א שם ס"ה. וראה שו"ת צ"צ יו"ד סי' רחצ. **תכ** תשובת רבנו ברוך שם. רמ"א שם. **תכא** משנה עירובין פא, ב. וכדלעיל או"ח סי' שמו סי"ב, וש"נ. **תכב** תשובת רבנו ברוך שם (הרי שלח ידו בפקדון). רמ"א שם. **תכג** גמרא מא, רע"א (צריך דעת בעלים). רש"י שם (ואם לא הודיעם חייב באחריותם). וראה חו"מ סי' שנה ס"א. **תכד** תשובת רבנו ברוך שם. שו"ת הר"ן סי' עג (הובא בב"י שם). רבנו ירוחם משרים נתיב ח ח"ג. רמ"א שם. וראה לקמן הל' מציאה סכ"ח. הל' גזילה ס"ב. **תכה** בעת שסיכם אתו על העסקא. **תכו** כן משמע בתשובת רבנו ברוך שם (ואם עירב החובות כו). וראה תוס' קד, ב ד"ה דלא.

תיא שזה מותר (בלא קצבה לריוח בשבועות או חדשים) כדלעיל. **תיב** ואם כתבו כן בשטר וכבר נשל את חלקו בהגיע הזמן, יחשוב את זה שנשל על הקדן, כאילו כבר נשל חלק מהקדן. **תיג** מ"ז שם (וכדלעיל). **תיד** ולא יכתוב בשטר הראשון, שאם יומשך הפירעון יחשב כעסקא חדשה לעור שנה או חציה. וראה לקמן סמ"ו (שכשעושים על צד היתר כסף יכול לכתוב כן). שו"ת צ"צ סי' קב וסי' רצט (שאם כבר כתב כן יש לגבות בו דיעבד עכ"פ). פלפול התלמידים ז' ע' כו. הע"ב תתפ ע' 43. **תטו** ט"ז ס"ק לא וס"ק יד. **תטז** אף שאסור להוציא גם החצי של הלואה בלא דעת הנותן (כמבואר בסור וש"ע שם ס"ל), מ"מ או היה נשאר החצי פקדון והריוח לנותן. **תיז** ראה שו"ע שם ס"מ. פרי עין חיים הערה מב. **תיח** ראה לקמן סמ"ג (רבית גמורה של תורה).

ואינו צריך להקנות לו הסחורה בקנין סודר אלא די בנתינת מעות שעשאוהו חכמים בקנין נגמור לענין היתר רבית של דבריהם שעל ידי מקח וממכר כמו שנתבאר למעלה ^{תכס}. והוא שהדין אם אין נותן לו עכשיו מעות כלל אלא שחייב לו מכבר אינו צריך להקנות לו בקנין סודר כל שיש לו עכשיו כולה בעין כמו שנתבאר למעלה ^{תכז}. רק שיתעסק בה להרויח ולא יוציא ממנה או מרמיה ביציאותיו ^{תכח}.

תכז: מעיף לט.

לכן אין קנין המעות מועיל.

הרי ר"ה חל בשבת. והמקבלי מו"ק לא יצאו לטובתו. וכל האחריות יהיה עליו ואף שהנותן דעתו גם כן שישנה ויריוח הרבה ויהיה כל האחריות עליו אין בזה משום הערמת רבית הואיל וקבלת כל האחריות על המקבל אינה אסורה אלא מדברי סופרים^{תנ"י} מפני שהנותן הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד^{תנ"י} ואף שגם עתה כשהמקבל משנה וכל האחריות עליו הרי הנותן הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד מכל מקום כיון שאם לא היה משנה והיו כל האחריות על שניהם בשוה היה הנותן קרוב לשכר ולהפסד כמו המקבל מותר^{תנ"י} שהרי המקבל מדעת עצמו הוא משנה ואינו כשלוחו של הנותן בשינוי זה. וכן יכול להתנות שלא יטמין הכספים אלא תחת הקרקע ואם ישנה ויארע בהן אונס כל ההפסד עליו אף של חצי הפקדון^{תנ"י}. וכן יכול להתנות עמו שילוח אותן לנכרים ברבית על משכנות של כסף וזהב ויטמין המשכנות תחת הקרקע^{תנ"י} וכן המעות קודם שילוח ואחר שיפרעו לו שנמצא בטוח מכל ההפסד ואם ישנה ויעסוק בהן בסחורה יהיה כל ההפסד עליו בין מאונסין בין מזול. והמקבל יעסוק בהן בסחורה ויתן לו חצי הריוח וכל האחריות עליו.

(וכל זה באחריות ההפסד שבא מחמת השינוי ששינה ממה שאמר לו הנותן אבל כל הפסד שלא בא מחמת שינוי זה הרי הוא על שניהם בשוה מן הדין^{תנ"י}). ואם המקבל מקבלו עליו בלבדו יש בזה משום רבית אלא אם כן מתנה עמו בפירוש שאם ישנה יהיה כל ההפסד עליו אפילו הפסד שאינו בא מחמת השינוי):

בזה עוד יש דרך אחרת שיהיה הקרן בטוח אף שכל האחריות על שניהם בשוה אלא שקיבל עליו המקבל שלא יהיה נאמן על שום הפסד מהקרן בשבועה כדינו שהוא שומר שכר^{תנ"י} וחייב שבועה על הפסד באונס^{תנ"י} רק שיברר בשני עדים כשרים שאירע לו הפסד באונס ואם לא יברר בעדים יתחייב לשלם כל ההפסד מן הקרן^{תנ"י} ואף שהנותן הוא רחוק להפסד מותר כיון שאם יוכל לברר בעדים יהיה קרוב גם להפסד כמו לשכר^{תנ"י}. אבל אסור להתנות עמו כן על הריוח שלא יהיה נאמן בשבועה לומר שלא היה שם ריוח^{תנ"י} שכיון שהוא ספק מתחלתו אם יהיה שם ריוח אין לו לומר לו איני מאמינך^{תנ"י}

תנ חו"מ ס' שה ס"ב.
תנא תרומות הדשן ס' ש.ב. הובא בדרכי משה ס' קעז ס"ק ה, ובש"ך שם ס"ק כ (אלא דרשם מיידי שלוקח המלוח עליו גם אחריות גניבה ואבידה, כדי שיוכל לקצוץ דבר קצוב, כדלעיל ס"מ). וכח"ש בקונטרס מהגאון בעל הסמ"ע (שכתב בפנקס ארבע הארצות) בדרך ארוכה מענין היתר הלואה ס"ז (שפירש בדרכי משה שם, שלא סמך על תרומת הדשן שם לענין שלא יאמין אפילו ק' עדים רק הש"ן כו', אלא לענין שלא יאמינו בשבועה). וכ"ה בנוסח שטר עיסקא שתיקן מוה"ר מענדל מקראקא (מועתק בנחלת שבועה ס' מ, ובכ"מ).
תנב כדלעיל סמ"ד (לענין התנה שלא ישנה כו').
תנג לבוש ט"ז וש"ך ס' קסז. וכ"ה בנוסח שטר מוהר"ם הנ"ל, כמבואר בקונטרס מהגאון בעל הסמ"ע שם. וכ"ה בבית הלל ס' קעג, שכן התקין בעל חלקת מחוקק בוילנא.
תנד לבוש וט"ז שם.

תלט תשובת רבנו ברוך שם (סחורה פלונית). טור ס' קעז (יתעמק בדבר פלוני), בשם התוס' ב"ק קב, א ר"ה הנותן. ושו"ע שם ס"ה.
תמ ברייתא ב"ק קב, סע"א ורע"ב. מור ושוע"ע חו"מ ס' קעז ס"א וס' קפג ס"ה.
תמא מרדכי ב"ק רמז קכב. שו"ת הר"ן ס' עג. הגהות אשרי ב"מ פ"ה ס' מא. רמ"א שם ס"ה.
תמב תשובת רבנו ברוך שם. מרדכי שם. מ"ז ס"ק י. וראה פס"ד צ"צ (שכנ, ג"ד), שהוא דלא כשל"ה מ"ס. חולין גר מצוה (קיד, ב) ד"ה ודעו.
תמג תרומת הדשן ס' ש.ב. ש"ך שם ס"ק יז וס"ק כ.
תמד כדלעיל סל"ה (שקריב לשכר כו' הוא רק מדברי סופרים), וש"נ.
תמה תוס' וראשונים שם. מור ושוע"ע שם.
תמו מור ושוע"ע שם.
תמוז תוס' שם.
תמח ש"ך חו"מ ס' קפג ס"ק מ, בשם המב"מ ס' קעמ.
תמט כדלעיל סל"ז וש"נ.

לברר בעדים יהיה קרוב להפסד כמו לשכר):

מן וכל דרכי היתר הללו הן בעיסקא שהמקבל אינו מוציא המעות בציאותיו תנו אלא מתעסק בהן ומרויח.

ויש דרך אחרת להתיר להוציא המעות ביציאותיו רק שיהיה לו סחורה בעד כל סך המעות שנותן לו ומוכרה לו בין בשויה בין בפחות משויה^{תס} בעד מעות הללו ומקנה אותו לו בקנין סודר^{תס} בתנאי שאם לא יתננה לו לזמן פלוני יתחייב בקנין סודר זה מעכשיו^{תס} לפרוע בעדה אפילו עד הכפל משויה לזמן פלוני. וכן אם אין לו סחורה זו אלא שנקבע השער בעיר עליה בענין שמותר להקדים עליה מעות לקבלה אחר כך כשער הזה כמו שנתבאר למעלה^{תס} מותר גם כן להתנות עמו ולקנות ממנו בקנין סודר שאם לא יתננה לו לזמן פלוני יתחייב מעכשיו לפרוע לו לזמן פלוני עד הכפל משויה^{תס}. שכל שהקדמת המעות על הסחורה הוא בהיתר גמור על דרך שנתבאר למעלה שוב אין בזה משום רבית במה שפורע בעדה אפילו עד הכפל לזמן פלוני בשביל שלא נתנה לו בזמן שקבע לו כי אין זה שכר המתנת הפרעון אלא קנס הוא שקנס את עצמו ומיד שעבר הזמן ולא נתנה לו ברגע ההוא נתחייב בקנס כולו^{תס} לפיכך אין דומה כלל לרבית שהיא ריבוי ממון שמתרבה בהמשך הזמן שבעליו ממתנים אותו^{תס}.

ואף שאמר לו לפרוע הקנס לזמן אחר רחוק מזה זו היא הרחבה שהרחיב לו זמן פריעת הקנס אבל חיובו חל מיד בהגע שעבר זמן נתינת הסחורה שאף אם המוכר רוצה ליתן הסחורה או להחזיר לו מעותיו לא נפטר מקנסו^{תס}. [ובין שפרעון זה הוא דרך קנס אין לחוש במה שפורע לו במעות כמו שחששו בזה בשאר כל מקדים מעות על הסחורה ולא נתנה לו אחר כך שאסור לפרעו בעדה במעות כמו שנתבאר למעלה^{תסח} וכאן מותר הואיל והוא דרך קנס^{תס}].

(ולחאומרים תס) שכל קנס יש בו משום אסמכתא אף שקנו ממנו בקנין סודר אלא אם כן קנו ממנו בבית דין חשוב וכן עיקר כמ"ש בח"מ סימן ר"ז תס"ג גם כאן צריך לקנות ממנו בבית דין חשוב תס"ד, או שכתוב בשמ"ר שקנו ממנו בבית דין חשוב שזה מועיל אף שלא היו שם בית דין כלל רק שקנו ממנו בקנין סודר בפועל ממש כמ"ש שם. וצריך להזהיר זה לרבים שמועים בזה ואין קונין בקנין סודר כלל וגובין בשטרות אלו שלא כדין).

ומה שנוהגין במקצת מקומות לכתוב שמרי חובות על צד היתר כסף ^{תע} שההיתר הוא שהלוה מוכר לו כסף צרף ^{תעא} בפחות הרבה משווי ליתן מיד בו כיום ואם לא יתנו

תסג בדלעיל ס"ד.

תסד מ"ז שם.

תססה מעיף כח.

תסו ש"ך ם"ק לח.

תסז תוס' סו, א ד"ה ומניומי. רא"ש ס' כמ.

תסח ברמ"א סי"ד. ולקמן הל' עדות סי"ב.

תס"ט ראה ש"ך מ"ק לז.

תע במפרי הפוסקים נקרא: היתר כסף זקוקים.

תעא ראה לעיל סכ"ט (שאסור להקדים מעות על מעות

בפחות משווי, אפילו יש לו, וסוף סוף (אם כסף

צדוק יש לו דין ממבע או פרי).

תננה ברייתא צד, א כרבי יהודה. מור וש"ע אהע"ז סי' לח
ס"ה.

תנו כדלעיל סמ"ב.

תנז שזה מותר כשיש לו הסחורה, כדלעיל סכ"ג.

תנח אף שעל עצם המכירה סגי בנתינת המעות, כדלעיל

סכ"ג, מ"מ התחייבות הקנס היא בקנין סודר.

תנע ראה מ"מ. ציונים.

תס מעיף כה.

תסא שו"ת ריב"ש מי' שלה. שו"ע מי' קעז מי"ח.

תסב שו"ת הרשב"א ח"א סי' תרנא. ריב"ש שם. ש"ך ס"ק

לז. מ"ז ס"ק כג.

המעוות שאם אין לו כל הכסף אסור להקדים לו המעות אפילו שעה אחת לנתינת הכסף כשמוכרו לו בפחות משויו כמו שנתבאר למעלה ^{תעב}. אין זה מנהג יפה כי הוראה לשקר אינה מועלת כלום כמו שנתבאר שם שאף שמועלת בדיני ממונות ^{תעב} שאם אדם מודה שהמעוות שבביתו הן של חבירו וזה בהן חבירו בהוראה זו ^{תעב} אף שידוע שאינן של חבירו מכל מקום להתיר איסור אין הודאת שקר מועלת כלום ^{תעב}.

תעב מעיף כג.

תפ שאין כאן המתנת מעות כלל.

הודיה פ"ד הערה יז.

יפטר מהקנס לזמן שקבע לו לפרעו לו שנמצא הלוקח אין לו ריוח כלל כמה שממתין לו מעותיו לזמן פרעון הקנס. אבל אם הוא מחוייב להמתין הקרן לזמן פרעון הקנס שעל מנת כן נתחייב בקנס זה ואם לא ימתין לו הקרן לזמן ההוא יפטר מהקנס הרי זו רבית גמורה שנוטל שכר בעד המתנת המעות ואף שנוטלו בדרך קנס הרי היה נפטר המוכר ממנו אם לא היה ממתין לו הקרן. וכל ירא שמים יחוש לדבריהם להחמיר באיסור רבית החמורה אף שנהגו במקצת מקומות להקל כסברא הראשונה.

תפט בדק הבית, בשם ארחות מ' לח (בהשגחות ממהר"ב, ע' 632). שי"ן שם מ"ק לח.

תצ משנה מה, ב ריב"ש מ' שלה (שמות). שי"ן שם מ"ק לח (דחינו בשדה).

תצא בירית מה, ע"ב. מור ושו"ע מ' עקב מ"ד.

תצב רש"י שם ד"ה ברמבם. תוס' שם ד"ה לא תמכרם. מור שם. מ"ז מ"ק י. שי"ן מ"ק כה.

תצג ראה ב" ד"ה משכן, וש"ן שם מ"ק כג (אם היא רבית קצוצה או אבק רבית).

תצד תירץ הא' בתוס' שם.

תצה תירץ הב' בתוס' שם.

והוא יפרע להשוכר תנאי שאל השוכר יחזור וישכיר בעצמו לבעל הבית יהיה נראה כמערים ליתול ממנו שכר מעותיו שנתן לו בהלוואה ולא בשכירות כיון שחוזר ומשכירו לו תנאי מה שאין כן כשמשכירו לאחר ניכר הדבר שהיתה שכירות גמורה ולא הלוואה. ובלבד שיחזיק השוכר תחלה בבית ויקנהו באחד מדרכי ההקנאה ששכירות קרקע נקנה בו קודם שישכירונו לאחר שקודם שקנאו באחד מדרכי ההקנאה הרי הוא בחזקת בעל הבית והמעות הן הלוואה אצל התנאי:

נב ואפילו המלוה לחבירו על ביתו ^{תקכב} והמלוה דר בו בעצמו צריך לנכות לו השכירות בשלימות כפי שויו ואינו רשאי להחזיל לו כלום. אלא אם כן הוא בענין שאם יפול הבית או ישרף יגיע הפסד להמלוה ^{תקכג} בנכוי זה שצריך לנכות לו בעד כל השנה ^{תקכד} אף אם לא ידור בה אלא יום אחד ולא יצטרך הלזה ליתן לו בית אחר לדור בו עד תשלום השנה שנמצא המלוה מוריד עצמו לספק הפסד כמה שמתחייב לנכות לו דבר קצוב לכל שנה כי שמא ידור בו מעט שלא תשוה השכירות כל כך לפיכך אין זה ריוח ברור למלוה ולא חששו בו משום רבית בממשכן את ביתו שהוא מכר קצת ^{תקכה}.

ויש אומרים תתקצ' שאפילו הממשכן בית וכיוצא בו לחבירו שליוהו עליו מעות אסור להשכירו לו בפחות משווי אלא אם כן אין לו רשות לפרותו בתוך הזמן בעל כרחו של המלוה שאז היא כמכירה תתקצ' כל משך הזמן שאין לו רשות בעל כרחו ויש לחוש לדבריהם ויתנה עם הלזה שלא יוכל לפרות בעל כרחו ואז מותר אף על פי שהוא יכול לכופ את

תקכו הכרעת הדין בבדק הבית מ' קסד (לענין משכנתא דסמורא). שו"ע שם ס"ב, ובס' קעב ס"ב.

תקכה וגמרא סה, א (דלא בחכורי גרשאי). רנב"ס פ"ה הט"ז (מפני הערמת רבית).

תקכט מ"ז מ' קסד סוף פ"ק ד. ודלעיל ריש פ"ז. וראה ברית יהודה פ"ה הערה כז.

תקל מ"ז פ"ו ה"ח (ליישב בזה קושיית הראב"ד שם). שו"ע מ' קעב ס"א. ש"ך שם ס"א. וראה מנחת איש ע' עדר הערה 41. ברית יהודה פכ"ז הערה כז.

תקלא משנה ד. ב. מור יו"ט מ' קסד ס"א.

תקלב אף שהמשכנח הוא כעין מלך קטן, ברלמן.

ואין חילוק בין משכן בית או שאר קרקע ^{תקנ} או מטלטלין ^{תקנ} שבכולן נהגו להקל על ידי נכוי דבר מועט לשנה אף שהמטלטלין נפחתין הרבה בתשמישן כגון להלוות על ספרים ללמוד בהם בניכוי דבר מועט לשנה ^{תקנ} רק שיהא בענין שאם יארע אונס למשכון יגיע הפסד למלוה בניכוי זה שיתחייב לנכות לו בעד כל השנה אף שלא ישתמש בו אלא יום אחד ולא יצטרך הלואה ליתן לו משכון אחר להשתמש בו עד תשלום השנה כמו שנתבאר. אבל אין צריך שיגיע לו הפסד בקרן ^{תקנ} שהלואה לו להפסיד חובו באבירת המשכון באונס אלא יהיה כשאר כל מלוה על המשכון שאינו מפסיד חובו כשנאנס ממנו המשכון ^{תקנ}:

ג וכל זה כשהמלוה בעצמו משתמש במשכון או משכירו לאחר אבל אם הלואה משתמש במשכנו או דר בביתו ופורע שכירות אפילו לאיש אחר ששכרו מהמלוה אסור בכל ענין משום הערמת רבית שנראה כמערים ליטול שכר ההלואה שהלווהו על ידי אמצעי שביניהם שנוטל השכירות מהלואה ונותנה להמלוה. ולא התירו על ידי אמצעי אלא כשאין המלוה יכול לבזק את הלואה שיפדה משכנו במעות לעולם אלא אם ירצה הלואה יהיה לו המשכון ביד המלוה בניכוי עד שיעלה הניכיון כסכום כל המעות שהלווהו שאז אין כאן הלואה כלל כיון שאין עתיד לחזור למעותיו לעולם בעל כרחו של הלואה אלא שכירות היא זו ששוכר בזול בשביל הקדמת המעות ^{תקנ} כמו שנתבאר למעלה ^{תקנ}. ואף שהלואה יכול לפרות משכנו בתוך הזמן בעל כרחו של המלוה לא נפקע שם שכירות מכל משך זמן שכבר עלה שלא ^{תקנ} כיון שפורע לו המלוה שכירות בעד הזמן שכבר עבר בניכוי שמנכה לו מחובו:

ג במה דברים אמורים בשכירות אבל במכר אם המוכר מתנה עם הלוקח שיוכל לפרות ממכרו כשהיה לו מעות ^{תקנ} או לאחר זמן פלוני ^{תקנ} או עד זמן פלוני ^{תקנ} אין זה מכר גמור אלא המעות הן בהלואה ^{תקנ} אצל הלוקח ^{תקנ} ואסור לו להשתמש במקחו או להשכירו כל זמן שלא פדאן המוכר מפני שהיא רבית גמורה ^{תקנ}.

תקנ ברייתא סה, ב (בית, שדה). מור ושוע"ע סי' קעד ס"א. גדולי תרומה ח"ב ס"ח (אין שום צד לחלק בין מטלטלין לקרקע). וראה: ברית יהודה פכ"ח הערה ח.
תקנ ב"ח ח"מ סי' רז ד"ה לשון הרמב"ם (שמ"ש) הרמב"ם הל' מכירה פ"א ה"י, שכשהתנה שיחזיר בזמן פלוני המכר קיים, הוא דוקא כשהתנה אחר שקנה). ש"ך שם ס"ק ז (שפוסק בזה כהב"ח). וראה גם חוות דעת יו"ד סי' קעד ביאורים ס"ק א (שאינו דומה למכירה לזמן שבתו"מ סי' ריב ס"ד).
תקנ משנה וגמרא ערכין לא, א (בבתי ערי חומה, שהתורה התירה). ב"י ריש סי', בשם תשובת הרשב"א.
תקנ רמב"ם פ"ו ה"ה (לא קנה). ב"י ריש המינן, בשם שו"ת הרשב"א ח"ג סי' תלה. מור ולבוש ס"א. מחנה אפרים סי' יג. וראה בית אפרים יו"ד סי' מב (דהיינו אפילו לא החזיר המעות והגיע זמן פלוני).
תקנ אצל: המוכר.
תקנ ראה ש"ך ס"ק א (אם היא רבית מן התורה). מ"מ וציונים.

תקמ שזה אמור רק לדעת המתירים רק במשכנתא דסורא, וכדלעיל סנ"א.
תקמא גמרא שם כרב. כהנא ורב. פפא ורב. אשי, לפירוש התוס' סו, ב ד"ה רבינא בשם ר"ח. ר"ף (לח, א). רמב"ם בשם מקצת הגאונים פ"ו ה"ה. מור (בשמים) ושוע"ע שם (שלא התירו אלא במשכנתא דסורא, וכדלעיל ס"ג).
תקמב רמ"א שם.
תקמג ע"ז ז, א.
תקמד תוס' ורא"ש שם. רמ"א שם.
תקמה מרדכי רמז שיר. ב"י סוף המינן בשם תשובת הרשב"א. רמ"א שם.
תקמו רשב"א שם. רמ"א שם. משא"כ בלא נכיתא, ראה לעיל או"ח סי' רמב קו"א ס"ק ה.
תקמז ב"י וב"ח שם ד"ה. ועל מה שנהגין.
תקמח ב"י וב"ח שם. וכמבואר בחו"מ סי' עב ס"ג. סי' קח ס"א"ב.
תקמט ב"י סי' קסד (להקל רק במשכנתא דסורא).
תקנ סעיף ג.
תקנא כדלעיל שם.

והפסוק לא נאמר אלא שכל חלוקה בין חלוקה אחת לחלוקה אחרת היא כפי צרכי הדברים. ולכופו אין זה תנאי גמור לבטל המקח ואין בזה משום רבית.

ויש אומרים תקט' שכל שניכר תקט' מדעת המוכר שרצונו לחזור לממכרו ועל דעת כן מכר לו אף על פי שלא קיבל עליו הלוקח בתורת חיוב גמור להחזיר לו תקט' ואפילו גם לא הבטיח הבטחה נאמנה רק אמר לו דברים שמשמען הוא שיחזיר לו ממכרו הרי סמכה דעתו של מוכר על דברים אלו תקט' ועל דעת כן מכר לו מן הסתם כיון שניכר מדעתו שרצונו לחזור לממכרו לפיכך אין זה מכר גמור והמעות הן בהלואה אצל הלוקח תקט' ויש בזה משום רבית גמורה. ויש לחוש לדבריהם להחמיר בשל תורה ולא ברבים שנחגו להקל להלוות ברבית על משכנות בדרך מכירה שמוכרם לו הלוח וכשיגיע זמן פרעון חוזר המלוה ומוכרם לו ביותר ממה שהלוה לו תקט' שזו היא רבית גמורה לסברא האחרונה:

ג' וכן אם הלוקח מתנה שאם ירצה להחזיר לו מקחו לאחר זמן יחזיר לו מעותיו אין זה מכר גמור ואסור ללוקח ליהנות במקחו משום רבית.

וכן הלוקח בית או מטלטלין ונתן מקצת דמים אסור לו לדור בבית תקט' או להשתמש במטלטלין עד שיפרע שאר המעות אפילו הקנה לו המוכר בקנין סודר תקט' או באחד משאר דרכי ההקנאה מעכשיו תקט' כי שמא לא יפרע לו שאר המעות בזמן שקבע לו תקט' ונמצא המקח בטל למפרע תקט' אם לא זקפן עליו במלוה תקט'. וכן המוכר אסור לדור בבית תקט' אם הקנה לו מעכשיו תקט' או בקנין סודר תקט' סתם שסתמו מעכשיו תקט' כי שמא יפרע לו בזמנו ונמצא הבית למפרע של הלוקח ודר בו המוכר בשכר המותר של המעות שהמתין לו תקט'. כיצד יעשה ישכירהו לאחר תקט' ומי שיעמוד לו הבית יטול

זו קני מעכשיו, ולכן הלוקח אסור לדור בו. מ"מ וציונים. פרי עין חיים הערה מו. פלפול התלמידים ז' ע' כו.

תקט' גמרא שם (רא"ל לכו מיתת קני מעכשיו). מור וש"ע שם.

תקט' ראה משנה שם (אימתי שתרצה).

תקט' רש"י במשנה שם ד"ה אסור. מור וש"ע ס"ק ו.

תקט' ברייתא שם (שאו מותר הלוקח). מור ורמ"א סוף ס"א.

תקט' ברייתא שם (פעמים ששנהם אסורין). מור וש"ע שם.

תקט' היינו בקנין שטר וכיו"ב והשטר קיים, שאז מועיל גם כשאומר לו קני לאחר ל' יום (או לאחר שיפרע לו), כמבואר ברמ"א ח"מ סוס"י קצא.

תקט' דלא מהני כשאומר לו קני לאחר ל' יום, מפני שבאותה שעה כבר החזיר הסודר לקונה, כמבואר בשו"ע ח"מ ס' קצה ס"י.

תקט' תוס' סו, א ד"ה ומנינומי (אינו אלא מעכשיו דלא מהני לקנות בו לאחר זמן). רמ"א ח"מ ס' קצה

ס"ה (בסתם אמרין דהוי מעכשיו באופן המועיל). וראה פס"ד צ"צ שכא, רע"ב (שיש אופן שמועיל גם לאחר זמן). העו"ב תתפב ע' 108.

תקט' רש"י במשנה שם ד"ה אסור ובגמ' ד"ה הא דאמר. מור וש"ע שם.

תקט' רב ענן בגמרא שם. מור וש"ע שם.

תקנה רבא סה, ב. לפירוש רש"י שם ד"ה ה"ג דאמר. רא"ש ס' כו. מור ח"מ ס' רז.

תקנט ראה כנסת הגדולה הנהגות המור אות ה, והגב"י אות ד (שהביא דעות המתירים והאוסרים). ברית יהודה פכ"ח ס"י.

תקס ראה. רשב"א סה, ב ד"ה ורב ענן (בחובין אדעתא למיסק לא"י. וראה ח"מ ס' רז ס"ג, וסמ"ע שם ס"ק ז, דמירי שגילה דעתו). נמוקי יוסף (לו, ב ד"ה מי אוכל). שו"ע ס' קעב ס"ז.

תקסא שנהגו לעשות כן כדי להלוות ברבית בהיתר, אף שאינו מבטיח לו בפירוש שיחזיר לו ממכרו.

תקסב ראה שו"ת מהרי"ט ס' כג (שהוכיח לאסור בהנ"ל), מגמרא סו, א (כל את ונוולא אחי סמכא דעתיה ולא גמיר ומקני), לפירוש הרשב"א שם ד"ה כל את (אע"פ שלא הורה לו זה בהדיא), וב"י ד"ה האומר בשם תלמידי הרשב"א שם (וכ"ש אם שתק). מור וש"ע ס"ג. מ"ז ס"ק ב.

תקסג אצ"ל: המוכר.

תקסד ראה שו"ת מהרי"ט שם.

תקסה משנה סה, ב (שדה). מור וש"ע ס' קעד ס"ה.

תקסו ראה ש"ך ס"ק ג (דסתם קנין הוי כקפן עליו). רמ"א ח"מ ס' קצה ס"ה (ובסתם אמרין דהוי מעכשיו באופן המועיל, דהיינו כאמר מעכשיו ולאחר ל' יום). לקמן בסמוך (סתמו מעכשיו, והיינו כאומר לכו מיתית

גז' וכן המוכר על תנאי אסור ללוקח לדור בבית תקעט עד שיתנה עמו שאם לא יתקיים התנאי ויתבטל המקח ויחזיר לו המוכר מעותיו ינכה לו מהן שכר דירתו בביתו תקפ.

ואם התנאי הוא שאם יפול הבית או ישרף או שיוזלו בתים יחזיר לו מעותיו אסור ללוקח לדור בו בכל ענין אף אם מתנה עמו לנכות לו שכר דירתו כשיחזיר לו מעותיו תקפא לפי שבין שהלוקח הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד במעותיו נעשו המעות הלואה ביד המוכר ואין כאן מכר כלל אף אם לא יפול הבית ולא ישרף ולא יוזל תקפב והרי הוא דר בו בשכר הלואתו תקפג. אבל אם אחריות הזול אינן על המוכר אלא אחריות האונסין בלבד הרי זה קרוב לשכר ולהפסד ומכר גמור הוא כמו שנתבאר למעלה תקפד;

גז' וכן מי שיש לו שטר חוב ומוכרו לחבירו בפחות מסכום הכתוב בו תקפה מפני שחבירו מקדים לו המעות תקפז הרי זה אסור לקבל עליו אחריות החוב כגון אם יעני הלוח שלא יהיה לו במה לפרוע תקפז שיחזיר לו ללוקח מעותיו תקפח שנמצא הלוקח קרוב לשכר ורחוק להפסד במעותיו תקפס ואין כאן מכר כלל אלא הלואה תקצ ובשיגבה הלוקח מן הלוח יתר ממה שנתן למוכר הרי זה שכר הלואתו תקצא. אבל מותר לקבל עליו אחריות שמחמת עצמו כגון אם ימצא שכבר פרעו הלוח תקצב וכל כיוצא בזה יחזיר לו ללוקח מעותיו או אפילו כל הסכום הכתוב בשטר חוב תקצג.

ואם מוכר לחבירו מלוח על פה בפחות תקצד צריך הלוקח לזכות בה במעמד שלשתן תקצה שאם לא כן לא קנה תקצו ומעותיו הן הלואה ואסור להשתכר בה. וכל זה בחוב של ישראל אבל חוב [ש]ל נכרים אי אפשר למוכרו בדרך זה לפי שאינו נקנה בשום קנין ואין דרך להקנותו אלא בדרך מחילה תקצז כמו שיתבאר תקצח ;

גז' וכשם שמותר למכור חובו לאחר כך מותר למכרו ללוח עצמו שיתן לו פחות מחובו תקצט קודם שהגיע זמן פרעון.

תקפה מ"מ שם. דרכי משה ס"ק ה (אפילו לא יצטרך לשלם לו הרבית רק להחזיר מעותיו). ש"ך ס"ק ט.
תקפט מ"מ וס' התרומות שם, בשם הרמב"ן שם.
תקצ שו"ת הרשב"א שם. מ"ז ס"ק ג. וכדלעיל סנ"ז וש"נ. וראה מ"מ וציונים.
תקצא ראה פס"ד צ"צ רמז, ד.
תקצב מור וש"ע שם.
תקצג שו"ת הרשב"א שם (לענין אם לא יוכל לנכות מגזרת המלכות: קרוב הדבר דאפילו אחריות הרבית מותר). וראה ברית יהודה פמ"ז הערה יד.
תקצד שגם זה מותר, כמבואר בירושלמי שם. מור וש"ע שם.
תקצה המבואר בחו"מ ס' סו ס"ט.
תקצו תשובת רבנו יצחק ב"ר שמואל, באור זרוע ב"מ ס' קפ, ותשובות מיימוניות השייכות לס' משפטים ס' לא, והגהות אשרי ס' כא. ש"ך ס"ק ח.
תקצז תשובת הר"י ב"ר שמואל שם.
תקצח סעיף סט.
תקצט מרדכי רמז שיז. הובא בדרכי משה ס"ק ג. מור וש"ע ס' קעג ס"ד.

תקעז רש"י שם ד"ה משלשין. מור וש"ע שם.
תקעח תוס', סג, א ד"ה רבית. מור וש"ע שם. משא"כ כשאומר שיחזיר מה שאכל (מור ורמ"א שם), וכדלעיל ס"ה, וש"נ.
תקעט ראה רשב"א סה, ב ד"ה ורב עני. נמוקי יוסף (לו, ב ד"ה מי אוכל). שו"ע ס' קעב ס"ז.
תקפ מ"ז ס"ק ד. וכדלעיל סנ"ה.
תקפא כדלעיל סנ"ה, משא"כ כאן שאפילו ישאר המקח יש בו רבית. וראה ברית יהודה פ"א הערה יג.
תקפב כדלעיל סל"ד (לענין סחורה שהלוקח משתכר במה שמתיקר, ועד"ז לענין מה שדר בבית זה). וכ"ה לקמן סנ"ז.
תקפג שאסור כדלעיל ס"א.
תקפד סעיף לד.
תקפה שמותר, כמבואר בירושלמי פ"ה ה"א. ר"ף (לו, א). מור וש"ע ס' קעג ס"ד.
תקפו ס' התרומות ח"ד ס' יג, בשם תשובות הרמב"ן (ס' מר). שו"ע שם.
תקפז ס' התרומות שם, ומ"מ פ"ה ה"ד, בשם הרמב"ן שם. שו"ת הרשב"א ח"ג ס' רסא. מור וש"ע שם.

ויהי שלם למלוא בעבורו כשיגיע זמן פרעון^{יב} שכיון שאינו קונה חובו מהמלוה כמה שנותן מעות לאיש אחר והמעות הן חוב על האיש ההוא עד שיפרע למלוה בשבילו הרי זה במלוא מעות לאיש ההוא על מנת שיפרע חובו בשבילו לזמן פרעון יותר ממה שהלוהו והרי זו רבית גמורה^{יג}. ואפילו אם האיש ההוא יכול לפייס את המלוה וליתן לו רק כל כך כמו שנתן לו הלוה^{יד} מכל מקום כיון שהלוה חייב יותר וזה פוטרו מחובו מפני שמלוהו פחות מכן הרי זו רבית^{טז}. ואף על פי שאין הרכית באה לידי אלא ליד המלוה כיון שהוא נהנה בזה שנפטר בה מחובו הרי זה כאלו באה לידי^{יז}:

תר שו"ת הרשב"א ח"א סי' תרפו. דרכי משה ס"ק ו.
רמ"א שם ס"ד.
תרא רשב"א שם, ובח"ה סוס"י רנז. דרכי משה שם. ש"ך
ס"ק יא. מ"ז ס"ק ז.
תרב דרכי משה שם. רמ"א שם.
תרג מ"ז שם, ובס"י קעז ס"ק יח.
תרד כדלקמן סנ"מ וש"נ.
תרה תוס' ע"א, רע"ב ד"ה נצאנו. ב"י סי' קס ד"ה ואם
המלוה, בשם כנחו פוסקים, מור וש"ע שם ס"ד.
תרו תוס' נו, ב ד"ה לספק (כשנתן להקדש הקרן
והרבית). מדרכי רמז שכתב (כ"ש כשנתן הרבית לבר
להקדש וצ"ל לצדקה). רמ"א שם (להקדש). פרישה ס"ק כא
(לצדקה).
תרז תוס' שם. שו"ת הר"ן סי' כז אות ז. מור רס"י קסט
(בנותן רק הרבית). ש"ע סי' קס ס"ד.
תרח תוס' שם. ר"ן שם.
תרט תוס' שם (ע"פ המלוה). מור רס"י קסא, וש"ך שם

הוא וחוששין להערמה תרכא;

סג אבל לאיש אחר שמשתדל הלואה אצל המלוה בחנם מותר ליתן לו מתנה תרכב.

אפילו אם הוא מכנים עצמו בערבות בעד הלואה שמותר ליטול שכר בעד ערבות תרכג
אפילו להיות ערב קבלן בין בעל פה בין בשטר שכתוב בו רצה מזה גובה ורצה מזה גובה.
אבל אם המלוה אינו יכול לתבוע את הלואה בדין אלא את הערב קבלן תרכד כגון שנתן
שטר חוב עליו לבדו נעשה הוא מלוה של הלואה ואסור לו ליטול שכר על זה שרבית
גמורה היא מה שאין כן בשגם הלואה חתום בשטר חוב ונתחייב גם הוא להמלוה אף על
פי שעיקר בטחונו על הערב קבלן שהוא לזה ממנו ומלוה ללואה תרכה וכשיגיע זמן פרעון
יתבענו לערב קבלן תרכו והערב קבלן ללואה מכל מקום המתנה שמקבל הערב קבלן מהלואה
אינה בעד זה שאם היה מעלה דבר זה בדעתו שיבא לידי כך ודאי לא היה ערב בעדו
המתנה תרכי היא בעד זה שעושה שיתן המלוה המעות ללואה על ידי שנכנס הוא בערבות
ומקבל עליו אחריות המעות מחשש וספק שמא לא יפרענו הלואה מה שאין זה בדעת
הלואה כלל כשנותן המתנה תרכח;

סד במה דברים אמורים שהערב קבלן אין לו דין מלוה ללואה לענין היתר קבלת מתנה
בלבד ומטעם שנתבאר אבל מכל מקום יש לו דין מלוה ללואה לענין רבית שפורע
הלואה כגון שהמלוה הוא נכרי ומלוה ברבית לישראל אסור לישראל אחר להיות ערב
בעדו תרכט אפילו אינו ערב קבלן כל שהנכרי יכול לתבוע בדיניהם את הערב תכלה תרד
ולחפרע ממנו קודם שיתבע את הלואה וישבע אין לי כדנינו תרדא שנמצא שהערב הוא לזה
של הנכרי ומלוה לישראל ברבית תרדב וכן נכרי שלוח מישראל ברבית אסור לישראל להיות
ערב קבלן בעדו להיות המלוה רצה מזה גובה תרדג.

לפיכך שנים שלוו מנכרי כאחד אסורים לחתום בשטר חוב אחד שכתוב בו רצה מזה
גובה ורצה מזה גובה כל המעות תרדז.

ואין צריך לומר שאסור לומר לישראל לזה לי מעות מנכרי ברבית תרדה אף על פי שמודיעו
להנכרי למי הוא לזה ואפילו שניהם חתומים בשטר חוב ואפילו הלואה בלבד חתום בשטר
חוב רק שהנכרי יוכל לתבוע גם השליח מדין ערבות תרדו.

תריט שמותר, כמבואר בגמרא ספ, ב. מור ושוע"ע סי' קס
סמ"ז.

תרכ רא"ש שם. מור ושוע"ע שם. ואינו מחלק בזה בין קמן
לגדול. רמב"ן שם ד"ה שרי. נמוקי יוסף (מא, א ד"ה
אמר). מור לפירוש הפרישה. ס"ק. כג.

תרכא רא"ש שם.

תרכב גמרא שם. מור ושוע"ע שם.

תרכג שו"ת הרא"ש כלל סד סי' ג. רמ"א חו"מ סי' קכט
סכ"ב.

תרכד כדן ערב שלוף דין שבשוע"ע סי' קע ס"א, וכדן
נשא ונתן ביד שכו"מ סי' קכט סמ"ט.

תרכה ראה סמ"ע חו"מ שם ס"ק לח.

תרכו ראה חו"מ שם סמ"ז.

תרכז אוצ"ל: אלא המתנה.

תרכח תשובת הפ"ז בס"ק קע ס"ק ג.

תרכט ראה מ"ז סי' קע ס"ק ה, ונקודות הכסף שם.

תכלה גמרא עא, ב. לפירוש רש"י שם ד"ה לדון, דעה הא'
בשוע"ע סי' קע ס"א. מ"ז ס"ק א, וש"ך ס"ק ב
(דלכתחלה מורין כדעה זו).

תכלה ראה חו"מ סי' קכט ס"ט.

תרלב רש"י שם ד"ה הוא ניהו. מור ושוע"ע שם.

תרלג רא"ש סי' ג, בשם הראב"ד. מור ושוע"ע ס"ב. וראה
שו"ת צ"צ סי' רצו ד"ה ואחר.

תרלד וכ"ה בחוות דעת ביאורים ס"ק א. ובשער דעה ס"ק
א נסתפק.

תרלה רא"ש סי' נו. מור ושוע"ע סי' קכט סמ"ז.

תרלו ר"ן עא, ב ד"ה מהו. נמוקי יוסף (מב, א) ד"ה
אדעתא דישאל. ש"ך שם ס"ק נב.

בן הדין והדין האסור (אם לא שניהם והתמים שניהם יהיה אסור) וכל המעשה שיהיה אסור מזה שלוח ממשנו מדין ערבות). אלא אם כן התעסק והריוח במעות אלו יכול ליטול הרבית מן הריוח תחלה ליתן לנכרי ואחר כך יחלקו הריוח הנשאר כי הרבית נחשבת להפסד מן הריוח לשניהם. במה דברים אמורים כששניהם מתעסקים בשותפות אבל אם אחד נתן מעות לחבירו להתעסק בהן למחצית שכר ולזה הנותן מעות מנכרי ברבית ונתן לו אינו רשאי לחשוב לו הרבית להפסד מן הריוח ^{תרמ"ז}:

ס"ה וכן מנהיגי הקהל שלווין מן הנכרי ברבית לצורך הקהל אף על פי שיודע הנכרי שהוא לצורך הקהל כיון שאין לו עסק אלא עם המנהיגים הרי הם לווין שלו ומלוין לקהל ברבית ^{תרמ"ח} (ואף אם הנכרי יכול לתבוע גם מהקהל בשלא יפרעו לו המנהיגים ^{תרמ"ט} מכל מקום כיון שיכול לתבוע מהמנהיגים תחלה בדיניהם מדין ערבות יש להם גם כן דין לזה מנכרית ^{תרמ"ח}) ואין היתר ברור בדבר כי אף שיש שלמדו עליהם זכות ^{תרמ"א} לומר שהמנהיגים יש להם דין אפטרופוס של יתומים שרשאי ללות ברבית מנכרי בשבילם ולפרוע הרבית מנכסיהם הרי אף ראיתם צריכה ראיה כי מי יגיד לנו שהאפטרופוס רשאי לעשות כן ליתומים שמא יש כאן רבית של תורה ^{תרמ"ב}.

ויש אומרים ^{תרמ"ג} שיש תקנה למנהיגי הקהל או לאחד מן השותפין ההולך ללות מן הנכרי ברבית שיפרעו הרבית להנכרי מיד ממעות הקהל או השותפות שנמצאו המנהיגים או השותף. כשמביאים המעות להקהל או לשאר השותפים הם מלוים להם בלא רבית והרבית שלקחו המנהיגים או השותף ממעות הקהל או השותפות ונתנו לנכרי אין בה איסור כלל כי נתנו בשליחות הקהל או שאר השותפים ושלוחו של אדם כמותו ^{תרמ"ד} וכאלו נתנו הקהל או השותפין בעצמן ליד הנכרי ואף שלא אמרו להנכרי שהן שלוחי הקהל או שאר השותפין אין בכך כלום הואיל ומעות הרבית שנותנין לו הן מקופת הקהל או השותפים ונכון לנהוג כן לצאת מידי ספק איסור של תורה:

ס"ו וכל זה בלא משכון אבל מותר ליתן משכון לחבירו ולומר לו כך לזה לי עליו מעות מנכרי ברבית ^{תרמ"ה} ומותר לשליח ליקח הרבית מישראל וליתן לנכרי ^{תרמ"ו} כי שלוחו של אדם כמותו וכאילו הלוח נותן לנכרי בעצמו המשכון והרבית ולזה ממנו המעות בעצמו ^{תרמ"ז} ואף שהשליח לא אמר להנכרי שהוא שליח הלוח אין בכך כלום הואיל והמשכון הוא של הלוח ולא של השליח והנכרי הוא סומך על המשכון בלבד וכל אחריות הנכרי ממעותיו

תרמ"ג בית לחם יהודה ס"ק מו, בשם ס' הזכרונות ריש זכרון.
תרמ"ד קידושין מא, ב. וכדלקמן ס"ו.
תרמ"ה רא"ש ס' נו, ובשו"ת ס' קח רס"י ה (שנהגו היתר). ר"ן עא, ב ד"ה מהו. נמוקי יוסף (מב, א) ד"ה אדעתא דישאל. טור וש"ע ס' קס"ט ס"ז.
תרמ"ו שו"ת הרא"ש כלל קח סוס"י ה, בשם הראב"ן (ב"מ פ"ה ד"ה וראובן) והראב"ה (אף בלא משכון, וכדלקמן). טור וש"ע שם.
תרמ"ז רא"ש שם בשם הראב"ן וראב"ה. טור ולבוש ס"ז.

תרל"ז ט"ז שם (כשהמתעסק לוח מהנכרי). וכאן מתיר אף ששניהם מתעסקים. וראה ברית יהודה פ"ו הערה עא והערה פ.
תרל"ח שו"ת הרשב"א ח"ה סי' רנ"ג. הובא בב"י סוס"י קס"ט.
תרל"ט שו"ת רוצה המ"ז שם ס"ק כב ליישב את המנהג להקל.
תרמ כדלעיל ס"ד.
תרמ"א הרשב"א שם בשם הרמב"ן בשם אחד מחכמי נרבנא. רמ"א שם ס"ז.
תרמ"ב רשב"א שם.

אין ספק כי כן נכון ונכון. וכללל לא מדין לזה ולא מדין ערב קבלן תרנג והנכרי מאמינו וסומך על הלזה בלבד.

במה דברים אמורים בשלזה המעות מהנכרי מתחלה לצורך חבירו תרנג אבל אם היה חייב לנכרי מעות מכבר תרנג ואמר לו הנכרי תנם לחבירך שמבקש ללותם ממני ברבית והפטר אתה מאחריותם מיד שתתנם לחבירך אסור ליתנם לחבירו מיד ליד תרנג מדברי סופרים תרנג אפילו נתן חבירו שטר חוב ומשכנות להנכרי תרנג שכיון שעד עתה היו באחריותו תרנג נראה כמלוהו מעותיו ברבית תרנג ואף שלא יתן לו הרבית אלא להנכרי אין זה מועיל כלום תרנג כמו שנתבאר למעלה תרנג אלא כיצד יעשה יתנם ליד הנכרי תרנג או יניחם לפניו תרנג ויסתלק תרנג ויטלם חבירו משם:

סז וכן נכרי הלזה מישאל ברבית על ידי סרסור ישראל תרנג דינו כישראל הלזה מנכרי על ידי סרסור תרנג וצריך לומר הסרסור להמלוה אינני משתעבד לך כלל לא מדין לזה ולא מדין ערב קבלן תרנג וכל אחריותך על הנכרי פלוני. ואפילו מניח אצלו משכון טוב תרנג שנתן הנכרי אין להסרסור להכנס בערבות ולומר למלוה אני אפרעך קרן ורבית לזמן פלוני אם לא יפרע הנכרי תרנג.

ואפילו אחריות המעות מאונסים בהולכה מבית המלוה לבית הלזה הנכרי ובהובאה מבית הנכרי לבית המלוה כשיגיע זמן פרעון עתה וכן אחריות המשכון תרנג בהולכה והובאה משעת הלואה ואילך תרנג הכל צריך להיות על המלוה ולא על הסרסור כלל רק אחריות השומרים שומר שכר או שומר חנם אם המלוה אינו נותן לו שכר סרסרותו תרנג שאם יהיו אחריות האונסין על הסרסור יצא מכלל סרסור ונכנס בכלל לזה מהמלוה ברבית

וש"ע ס' קסט ס"ג. ס' התרומות ח"ד ס"י ד"ה ויש לעיין ולברר, בשם הרמב"ן עא, ב, בשם תשובת רבנו גרשום (בלא משכון). ר"ן עא, ב ד"ה מהו. נמוקי יוסף (מב, א) ד"ה עובר כוכבים. ב"י ד"ה גוי שאומר. ש"ך ס"ק לד. תרסו דלעיל סס"ו (אלא שיש חילוק בינם, כדלקמן). תרסז ס' התרומות שם. ר"ן ונמוקי יוסף שם. וכדלעיל סס"ד. תרסח שנתבאר לעיל סס"ו, שגן הסתם אחריות המעות היא על המשכון בלבד. תרסט ש"ך ס' קע ס"ק ח. וראה ש"ך ס' קסט ס"ק נט. פלפול התלמודים ז ע' כז. עתר רא"ש שם, ובשו"ת שם ס' יב וס' לב. מור וש"ע שם. תרעא רא"ש שם, ובשו"ת שם ס' ה וס' לב. מור וש"ע שם. תערב משא"כ הבאת המשכון לפני ההלוואה. רמ"א שם. ש"ך ס"ק לו. תרעג שו"ת הרא"ש שם ס' ה, בשם הרמ"ה (לענין הבאת המעות). מור וש"ע סמ"ז.

תרמח רא"ש שם. מור. תרמט ש"ך ס"ק נא. תרנ ר"ן שם. שו"ע שם. לפירוש הש"ך שם. תרנא ר"ן שם. מור וש"ע שם. תרנב ש"ך ס"ק נב. תרנג ש"ך ס"ק נג. תרנד ברייתא עא, ב. מור וש"ע ס"א. תרנה תוס' שם סד"ה בשלמא. מור וש"ע שם. תרנו פרישה ס"ק ב. ב"ח ד"ה. ומ"ש ואפלו. ש"ך ס"ק ד. תרנז שו"ת הרא"ש כלל קח ס' יג. שו"ע שם. תרנה תוס' שם. רא"ש שם. לבוש ס"א. ש"ך ס"ק ג. תרנט תוס' ורא"ש שם. מור וש"ך שם. תרס רא"ש שם. מור וש"ך ס"ק ב. תרסא מ"ח"מ. תרסב גמרא שם. מור וש"ע ס"ב. תרסג גמרא שם. מור וש"ע ס"ג. תרסד מור וש"ע שם. מ"ז ס"ק ד (שאו אינו צריך לומר והפטר). תרסה רא"ש ס' נ, ובשו"ת הרא"ש כלל קח ס' ה, בשם רבנו גרשום וראב"ן וראב"ה (על משכון). מור

וצריך שיאמר המלוח להסרסור בשעת הלואה היה אתה שלוחי להוליך מעותי להנכרי להלוותו ולהביא לו המשכון מביתו וכן בשעת פרייה תהיה שלוחי] להביא לי מעותי מהנכרי ולהחזיר משכונתי ^{תדעו} כדי שיעשה הסרסור הכל בשליחותי של ישראל ולא בשליחות הנכרי שאינה מועלת כלום ^{תדעו} כי אין אומרים שלוחי של אדם כמותו אלא בישראל ^{תדעו} שנועשה שליח לישראל השולח ^{תדעו};

תרנב שאז לא הוי מכירה וגמורה, כדלעיל ס"ד.
תרנז מרדכי שם. מ"ז ס"ק כו.
תרנח מרדכי שורש קטן. לפירוש דרכי משה ס' קסט
 ס"ק מז. הובא ברמ"א ס"ח.
תרנז סמ"ק ס' רס (ע' רסג). מור ושז"ע ס' קסט ס"ח
 (אשאר). פרישה שם ס"ק מא (שטר חוב). ש"ך
 ס"ק סא. וראה רמ"א ח"מ ס' מז סל"ב (שבשט"מ מועלת
 מכירה). ש"ך שם ס"ק א וס"ק פה (שנכדות שט"ח
 דאורייתא). שו"ת מרש"ב ח"ב ס' קמו (שמתתקן אם
 מועלת מכירה בשט"ח על זכריו). לקמן ס"ע (כשנכרי מוכר
 לישראל). הע"ב תתפ"ז 109.
תרנא תשובת ר"י. באור וזועו ב"מ ס' קפ, ובתשובות
 מיימוניות השיבות לם' משפטים ס' לא. תשובת
 מהר"ם מרוטנבורג, בתשובות מיימוניות שם ס' סח. ש"ך
 שם ס"ק סב.
תרנב תשובת ר"י שם. מור ושז"ע ס' קסט ס"ח.
תרנז סמ"ק שם. מור ושז"ע שם.
תרנז ב"י ד"ה ובחובות. ש"ר ס"ק סב.

שטלח מנא מן גמורא מהנכרי ואם לאו אהו דהוה חזקין בנכרי מנכרי מנכרי מנכרי
 קרוב לשכר ורחוק להפסד תרצא כמו שנתבאר למעלה תרצב כמוכר חוב של ישראל. ואם
 מקבל עליו אחריות הרבית העולה מהנכרי הרי זו רבית גמורה של תורה תרצג אפילו הלוה
 לנכרי על המשכון וחזר ומשכנו לישראל בדרך מכירה שכל שהישראל מקבל עליו לפרוע
 הרבית מכיסו אם לא יפרענה הנכרי הרי רבית זו מתרבה על הישראל ואף שלבסוף
 פורעה הנכרי הרי כשנתרבה נתרבה על הישראל ואסור ישראל השני ליטלה מן
 הנכרי תרצד;

ע' וכל זה בישראל שיש לו חוב על נכרי ברבית אבל נכרי שיש לו חוב על ישראל
 ברבית תרצה בין במשכון בין באשראי תרצו ובא ללות מעות מישראל ולהקנות לו חוב
 זה עם הרבית העולה לו מישראל הראשון מהיום והלאה אפילו נוטל הנכרי את הרבית
 מהישראל הראשון ונותנה להשני תרצז הרי זו רבית גמורה של תורה תרצח כל שהוא בענין
 שאם היה ישראל הראשון פורע חובו להנכרי היום היה נפטור מהרבית מהיום והלאה תרצט
 שנמצאת הרבית שמהיום והלאה מתרבה להישראל הב' שקנה החוב מהנכרי ולא להנכרי
 שהרי לא נתחייב בה כלל להנכרי תש;

עא כמה דברים אמורים כשהנכרי הקנה החוב להישראל אבל אם לא הקנהו לו אלא
 שמסר לו משכון של ישראל הראשון שהלוהו עליו ולא מכר הנכרי לישראל הב' /
 הזכות והשעבוד שיש לו במשכון אלא משכנו אצלו סתם ברבית העולה לו מישראל
 הראשון מהיום והלאה שיטלנה לו הישראל הב' מותר תשא. ויש אוסרים תשב להלות לנכרי
 ברבית על משכון של ישראל שמשכנו אצל הנכרי ואפילו משכנו אצל הנכרי בלא רבית תשג
 ואפילו הנכרי בעצמו פודה המשכון תשד אלא אם כן אמר הישראל הראשון להנכרי
 כשמשכנו אצלו אם לא אפרעך לזמן פרעון יהיה המשכון קנוי לך (מעכשיו) והגיע הזמן
 ולא פרעו ונקנה המשכון להנכרי תשה ובעל נפש יחוש לדבריהם;

עב וכל זה כשהנכרי הלוה כבר לישראל על המשכון ועכשיו בא ללוות עליו ברבית
 לצורך עצמו תשו. אבל אסור ליתן משכון לנכרי שילוה עליו מעות מישראל ברבית תשז

תש ריב"ש שם.
תשא רא"ש פסחים פ"ב סי' י. שו"ת הרשב"א ח"ג סי' רכב. דעה הב' במור, ודעה הא' בשו"ע סי' כ.
תשב העיבור הל' ביעור חמץ (קבו, א). ר"ן עא, ב ד"ה והרמב"ן: דעה הא' במור, ודעה הב' בשו"ע שם.
תשג שהרי טעם האיסור הוא, דכיון שאין הנכרי קונה משכון א"כ רבית זה נתרבה על משכנו של ישראל. שדוקא לדעת המתירים, יש דעות ואופנים לחלק בזה (ראה שו"ע סי' מ"ז ס"ק יא. ש"ך ס"ק כח).
תשה שדוקא בזה נקנה המשכון לנכרי, כדלעיל או"ח סי' תמא ס"ב ויש"נ.
תשו פרישה סי' קסמ ס"ק מנא. ב"ח סכ"ח ד"ה וכו"ש ואפילו מ"ז ס"ק ל. ש"ך ס"ק סו.
תשז היינו כשלא אמר אם לא אפרעך לזמן פלוני יהיה המשכון שלך מעכשיו, וכאן בא לאסור אף לדעה הא' דלעיל סע"א. וראה פלפול התלמידים ז' ע' כמ.

תרצא תרומת הדשן סי' שא. הובא בב"י ד"ה וכתוב בתרומת הדשן.
תרצב סעף נז.
תרצג שבקריב לשכר ורחוק להפסד אין כאן מכר רק הלוואה, כדלעיל שם. וכשקוצץ רבית אסור מהתורה.
תרצד שו"ת הרא"ש כלל קח מוס"י כו. מור לפירוש הב"י, ושו"ע סי"מ. ש"ך ס"ק סד.
תרצה שו"ת הריב"ש סי' שה. רמ"א סי' קסמ ס"כ. מ"ז ס"ק יב.
תרצו שטר חוב (ש"ך ס"ק מא). וראה חו"מ סי' סו סכ"ה (שמועלת מכירת שט"ח מנכרי על ישראל). שו"ת מהרש"ך ח"ב סי' קמו (דעדיף משט"ח על נכרי, דלעיל סס"ט). העי"ב תתפב ע' 111.
תרצז מ"ז שם.
תרצח ריב"ש שם.
תרצט ריב"ש שם. רמ"א ומ"ז שם.

ישראל כאלו היה ישראל בעצמו¹⁰. לכן אין להלות לנכרי רכבית על מלבוש שאין הנכרים רגילים בו וזמן הסתם הוא של ישראל שנתנו לו ללוות עליו¹¹:

תשיד כדלעיל סמ"ח (שכל היתר שבדרך הערמה אינו מועיל כלום מן התורה).

עז מומר שיצא מן הכלל תשלב דינו כנכרי תשלג לענין רבית שמותר להלוותו ברבית תשלד
שכין שעובר עבודה זרה מין הוא תשלח ומורידין אותו למיתה תשלז וכיון שגופו מופקר
ומותר לאבדו כל שכן ממנו ומותר לאבדו תשלז והוא הדין ליטלו לעצמו באיזו תחבולה
שאפשר תשלח ואין לחוש שמא יצא ממנו זרע טוב תשלט כיון שנממץ בין הנכרים תשח. ויש
אומרים תשחא שכל שאינו אדוק בעבודה זרה כגון כומר לעבודה זרה אינו מין תשחב ואין
מורידין גופו והוא הדין שממנו אינו מופקר. וטוב לחוש לדבריהם אם אפשר להשמיט
ממנו שלא להלוותו תשחג;

עז אבל ללות ממנו ברבית אסור לדברי הכל תשחז משום ולפני עור כו' ומשום לא
תשיך לאחיד תשחח שאף שהמומר אינו נחשב אח אצלינו תשחז אנו נחשבים אחים
אצלו תשחז ומוזהר שלא ליקח ממנו נשך שאף על פי שחטא ישראל הוא תשחז והנותן לו
נשך עובר בכל תשיך שהיא אוהרה ללוה שלא לגרום למלוה לישוך כל שהמלוה מוזהר
עלין תשחט;

עז וישראל מין שלא נממץ בין הנכרים אלא עובר עבירות להכעיס בקרב ישראל תשנ
שכופר בתורה ובנבואה מישראל תשנא אף על פי שהוא מן המורידין אסור להלוותו

תשנא רש"י ע"ז שם ד"ה מינין (לענין מורידין, שהמינין
הן הבכורים כו'). רמב"ן ור"ן ונימוקי יוסף שם, בשם
תלמידי רש"י בשמו (לענין רבית שאסור להלוותן). ראב"ה
ח"א סוס"י קנא (להתיר רק באדוק בע"ז). רמ"א ס' קנש ס"ב.
תשנב כמו לענין שריפת ספרים שכתבו (דלעיל או"ח ס'
לש ס"ד וס' שלד סכ"א), ולענין איסור שחיטתן
בהנאה (דלעיל או"ח ס' לש קו"א ס"ק ב).

תשנג רמ"א שם.
תשנז תוס' ע"ז שם. רא"ש ומרדכי ור"ן ונימוקי יוסף שם.
מור וש"ע שם.

תשנה תוס' שם. רא"ש שם. ש"ך וט"ז ס"ק ג.
תשנו שהוא טעם רב' ברמב"ן ונימוקי יוסף שם, להתיר
להלוותו ברבית (מובא לקמן הל' נוקי גוף ונפש
קו"א ס"ק ג). וראה לקמן הל' מציאה ופקדון סל"ט. שו"ת
צ"צ אהע"ז ס' שכב אות א. חקרי הלכות ח"א לה, ב.
פלפול התלמידים ז ע' ל. ישמח חיים ס' קנש סוף ס"ק ה.
רפידתו זהב ס"ב ס"ק ה. קנה בשם ס' נט.
תשנז ראה משנה למלך פ"ה סוף ה"ב.

תשנח מנהדרין מר, א. רא"ש שם. מור וט"ז שם. וברלעיל
או"ח ס' קפמ ס"ד וש"נ.

תשנט משא"כ כשמלוה למומר שאין המלוה עובר. רמב"ן
ונימוקי יוסף שם. מ"ז שם. וראה גם תוס' ע, רע"א.
תשנ גמרא שם (פלוגתא אם הוא מין, וראה ב"י ס' קנח
ד"ה ומו"ש אבל, שהמור ורמב"ם פלגי איך קיי"ל,
ולב' הדעות הוא מן המורידין). לקמן הל' נוקי גוף ונפש ה"י
(שהוא מין, ומן המורידין כו'). וראה ישמח חיים ס' קנש
ס"ק ח אות ב.

תשנא ברייתא שם (לגירסת הר"ף ז, ב: והאפקדוסין היו
מורידין כו'). רמב"ם הל' רוצח פ"ד ה"י (שהם
הכופרין כו'). מור וש"ע ס' קנח ס"ב. וכ"ה לקמן הל' נוקי
גוף ונפש ס'.

תשכט דברים ז, ב. ע"ז כ, א. תוס' שם (לענין רבית
לנכרי). מור וש"ע ס' קנא ס"א. וראה לעיל או"ח
ס' קפמ ס"ד. חקרי הלכות ח"א לש, א.

תשל תוספתא ע"ז פ"ג ה"ה. תוס' ע"ז שם ד"ה רבי
יהודה. מור וש"ע שם.

תשלא הלכות אלו בשוע"ד לא הגיעו לידנו.

תשלב רא"ש ס' נב (שיצא מן הכלל). תוס' ע"ז כו, ב
ד"ה אני (שמממעי בין העכו"ם). רמב"ן ב"מ ע"א,
ב ד"ה ועוד בענין רבית. כ"ח ס' קנש ד"ה משומד (שלידוב
הפוסקים היינו דוקא ביצא מן הכלל). וראה לקמן סע"ח.

תשלו ראה גם לעיל או"ח ס' לש ס"א (לענין תפילין, גם
כשלא יצא מן הכלל). ס' שפת ס"ג. (לענין עירובין).
י"ד ס' ב ס"ה ובקו"א שם (לענין שחיטה).

תשלד תוס' ורמב"ן ורא"ש שם. מור וש"ע ס' קנש ס"ב
(מומר).

תשלה ע"ז כו, ב. רמב"ם הל' רוצח פ"ד ה"י (בכמה
דפוסים: האפיקורסים). שו"ע י"ד ס' קנח ס"ב,
ובח"מ ס' תכה ס"ה. וכדעה זו מבואר לעיל או"ח ס' לש
קו"א ס"ק ב.

תשלו ברייתא ע"ז שם. רמב"ם שם. מור וש"ע שם.

תשלו ב"ק קמ, א (לענין מסור, למ"ד הא' שם). רמב"ן
שם (לענין רבית כמומר, במעם הא'). ר"ן ע"א, ב
ד"ה ונשאל, ונימוקי יוסף (מב, סע"א), בשם ר"ת. מרדכי
רמז שלה, בשם ר"י. וראה לקמן סע"ז (טעם נוסף, שאינו
נחשב אח) וס"פ (שתלוי ברין מצווין להחיותו). ג' הטעמים
מוכרים לקמן הל' נוקי גוף. ונפש קו"א ס"ק ג.

תשלח מרדכי ב"ק רמז קצד (אפילו במסור). רמ"א חו"מ
ס' שפח ס"ג.

תשלט ב"ק שם (למ"ד הב', שמממץ זה אסור לאבד ממנו
מסור). וכן נפסק בחו"מ ס' שפח ס"ג.

תשמ רמב"ן ומרדכי ור"ן ונימוקי יוסף שם.

הענין בזה כי הנהגתו של משה רבינו עליו השלום הייתה כזו שכל מעשיו היו כעשיית מצוות וזהו שכתבנו בזה.

עמ' ומומר לעבודה זרה שיש לו בן מן הנכרית הרי הבן נכרי כמותו תשנ"ו ומותר להלוותו וללוות ממנו תשנ"ט אף על פי שאינו מן המורידין תש"ס כמו שמותר להלוות וללוות מן הנכרים תשס"א.

אבל מומרת שיש לה בן מן הנכרי שהבן מומר כמותו תשס"ב אסור אפילו להלוותו תשס"ג לדברי הכל תשס"ד לפי שהוא כתינוק שנשבה בין הנכרים תשס"ה ואינו דומה למומר שידע רבונו ומתכוין למרוד בו תשס"ו והרי זה מין לסברא הראשונה אבל זה לא ידע ואף על פי שאחר כך שמע שהוא יהודי וראה היהודים ודתם תשס"ז הרי הוא כאנוס תשס"ח הואיל ונתגדל בין הנכרים על דתם ואינו מן המורידין לדברי הכל.

וכן הקראי"ם תשס"ט אסור אפילו להלוותם ברבית תש"ע לדברי הכל תשנ"א שאף שכופרים בתורה שבעל פה תשנ"ב אין להם דין אפיקורס לענין מורידין לפי שאינם כופרים מדעתם אלא אבותיהם הדיחו אותם וגדלו אותם על דתם והרי הם כתינוק ישראל שנשבה ביניהם וגדלוהו על טעותם שאנוס הוא תשנ"ג.

פ' ויש אומרים תשנ"ד שהקראי"ם עכשיו קלקלו מעשיהם ביותר והם כנכרים גמורים ומותר להלוותם ברבית תשנ"ה לפי שהם כאלו כופרים בכל התורה ואסור להחיותם תשנ"ו ואיסור

תשנ"ב ב"ח סי' קנ"ט ד"ה משומר. ש"ך ס"ק ד.
תשנ"ג גם לדעה הא' דלעיל סע"ו. וראה לקמן ס"פ דעה נוספת, שתלוי בדין מצווין (להחיותו). ב"ח וש"ך שם (שיש פוסקים המתירים גם כזה).
תשנ"ד ב"ק קמ"א (לענין מסור). חו"מ סי' שפ"ח ס"ג. לקמן הל' נזקי נזמון ס"ח.
תשנ"ה שרינו כמומר לכל התורה, כדלעיל או"ח סי' ל"ט ס"א. יו"ד סי' ב ס"ה וק"א שם ס"ק ג. לקמן הל' מציאה ופקדון סל"ט (שאסור להחזיר אברתו).
תשנ"ו שאפילו לתיאבון מורידין ואין מעלין, כדלקמן הל' נזקי גוף ונפש ס"י וש"נ.
תשנ"ז מור ושור"ע רס"י רנ"א, לפירוש הש"ך שם ס"ק ג (שאם אינו להכעיס וגם לא לתיאבון, אין חיוב להחיותו ואין איסור בדבר). וראה לקמן הל' נזקי גוף ונפש ס"י (שלא מנה את מומר לכל התורה ומחלל שבת בפרהסיא, לענין מורידין ואין מעלין). הל' מציאה ופקדון סל"ט (שאסור להחזיר אברתו). לעיל או"ח סי' ל"ט ס"א (שמומר לכל התורה לתיאבון דינו כנכרי לכל דבריו). ולענין מומר למקצת המצוות לתיאבון ראה לקמן הל' מציאה ופקדון סל"ט (שמחזירין אברתו). הל' נזקי גוף ונפש ס"ח וק"א ס"ק ג (שה ברור שאסור להלוותו ברבית, וע"כ צ"ל לדעה הג' דלקמן ס"פ, שנקרא אחיך ורעך ויחייבים להוציא נזמון ולהחיותו).
תשנ"ח יבמות כג, א. רמב"ם הל' אסו"ב פ"ב ה"ז. רמ"א אהע"ז סי' מז ס"ב.
תשנ"ט מרדכי יבמות רמז למ, בשם אבאספ. דרכי משה סי' קנ"ט ס"ק ב. ש"ך ס"ק ז.
תש"ס כמו בכל נכרי עובר ע"ז, כברייתא ע"ז שם.
תשס"א כדלעיל סע"ה. אף שאינו מן המורידין, כדלקמן ס"פ, וש"נ.

תשס"ב יבמות שם. אהע"ז סי' ד סי"ט.
תשס"ג מרדכי שם. דרכי משה שם. רמ"א ס"ג.
תשס"ד לב' הדעות דלעיל סע"ו (משא"כ לדעה הג' דלקמן ס"פ).
תשס"ה דרכי משה שם. רמ"א שם.
תשס"ו דרכי משה שם.
תשס"ז שמועם זה כתב ברמב"ן ונימוקי יוסף שם שמורידין ואין מעלין, לא קי"ל כוותיהו בזה. דרכי משה שם.
תשס"ח רמב"ם הל' נזמרים פ"ג ה"ג (לענין קראים).
תשס"ט ראה לעיל או"ח סי' של ס"ב. סי' שלא סי"ד. סי' קצב ס"ב (צדוקים). סי' שפ"ח ס"א. וס"ג.
תש"ע ב"י סוף הסימן, לדעת הרמב"ם שם. שו"ע ס"ג.
תשע"א לב' הדעות דלעיל סע"ו (משא"כ לדעה הג' דלקמן ס"פ).
תשע"ב שהם מן המורידין ולא מעלין, כמבואר ברמב"ם שם ה"א. לעיל סי' ב ק"א ס"ק ח (ד"ה וכל זה).
תשע"ג רמב"ם שם. וכ"ה לעיל או"ח סי' שפ"ח ס"ג (צדוקים), וש"נ.
תשע"ד דרישה סי' קנ"ט ס"ק ב, בשם ביאורי הרש"ל למור (להתיר בצדוקים). שו"ת רבנו בצלאל אשכנזי סי' ג (שהקראים עכשיו קלקלו מעשיהם). ש"ך ס"ק ו וס"ק ח (שא"כ מותר להלוותם ברבית). וראה ישמח חיים ס"ק ח אות א.
תשע"ה ולענין ללוות מהם, ראה מ"מ וציונים.
תשע"ו תשובת רבנו שמואל בנבשת, במב"ט ח"א סי' לח. וראה גם לעיל או"ח סי' של ס"ב (שמותר לילדם רק בשכר).

